

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ ТА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри бізнес-аналітики
та цифрової економіки

_____ Наталія КАСЬЯНОВА
“ _____ ” _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВР
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 «ЕКОНОМІКА»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТИКА»**

Тема: «Моделювання фінансових ризиків підприємства»

Виконавець: ГОРАЙ Оксана

Керівник: д.е.н., професор КАСЬЯНОВА Наталія

Консультанти з розділів:

Розділ 1: д.е.н., професор КАСЬЯНОВА Наталія

Розділ 2: д.е.н., професор КАСЬЯНОВА Наталія

Нормоконтролер із ЄСКД (ЄСПД):

ст. викладач Юлія ДИЯК

КИЇВ 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та бізнес-адміністрування
Кафедра бізнес-аналітики та цифрової економіки
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма «Економічна кібернетика»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри бізнес-аналітики
та цифрової економіки

_____ Наталія КАСЬЯНОВА
“ _____ ” _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Студента: ГОРАЙ Оксана

Тема роботи: «Моделювання фінансових ризиків підприємства» затверджена наказом ректора № 506/ст від 13.04.2023 р.

1. Термін здачі студентом закінченої роботи на кафедру: 19.06.2023 р.
2. Вихідні дані до роботи: плани, звіти, фінансова звітність, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, наукові та методичні праці вітчизняних та зарубіжних вчених, електронні інформаційні джерела.
3. Зміст дослідження: аналітичний огляд літературних джерел з тематики випускної роботи. Проведення фінансового аналізу підприємства ТОВ «lifecell». Моделювання фінансового ризику підприємства ТОВ «lifecell». Надання рекомендацій щодо управління фінансовим ризиком на підприємстві ТОВ «lifecell».
4. Перелік обов'язкових демонстраційних матеріалів: 12 слайдів

5. Календарний план-графік

№ пор.	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Позначки керівника про виконання завдань
1.	Отримання завдання на кваліфікаційну роботу	22.05.2023	<i>виконано</i>
2.	Огляд літератури за темою	23.05.2023	<i>виконано</i>
3.	Сутність та види фінансових ризиків	25.05.2023	<i>виконано</i>
4.	Класифікація методів оцінки фінансових ризиків	28.05.2023	<i>виконано</i>
5.	Вплив фінансових ризиків на господарську діяльність підприємства	30.05.2023	<i>виконано</i>
6.	Загальна характеристика господарської діяльності ТОВ «lifecell»	01.06.2023	<i>виконано</i>
7.	Моделювання фінансових ризиків	02.06.2023	<i>виконано</i>
8.	Управління фінансами підприємства в умовах ризику банкрутства	05.06.2023	<i>виконано</i>
9.	Аналіз отриманих результатів	06.06.2023	<i>виконано</i>
10.	Розробка слайдів та написання доповіді	12.06.2023	<i>виконано</i>
11.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	15.06.2023	<i>виконано</i>
12.	Корегування роботи за результатами попереднього захисту	16.06.2023	<i>виконано</i>
13.	Остаточне оформлення кваліфікаційної роботи та слайдів	18.06.2023	<i>виконано</i>
14.	Підписання відгуку та рецензії	19.06.2023	<i>виконано</i>
15.	Захист кваліфікаційної роботи у ДЕК	21.06.2023	<i>виконано</i>

6. Дата видачі завдання: 22.05.2023 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Наталія КАСЬЯНОВА

Завдання прийняв до виконання _____ Оксана ГОРАЙ

РЕФЕРАТ

Горай Оксана. Моделювання фінансових ризиків підприємства. – Кваліфікаційна робота зі спеціальності 051 «Економіка», ОПП «Економічна кібернетика». Національний авіаційний університет Міністерства освіти і науки України, м. Київ, 2023.

Кваліфікаційна робота містить 80 сторінок, 17 таблиць, 11 рисунків, 2 додатки, список використаних джерел з 32 найменувань.

Об'єктом дослідження є моделювання та управління фінансовими ризиками підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти аналітичного оцінювання фінансових ризиків діяльності ТОВ «lifecell».

Метою проведення дослідження є визначення, класифікація та оцінка впливу на діяльність підприємства фінансових ризиків.

В процесі проведення дослідження було застосовано такі наукові методи: аналіз, порівняння, узагальнення, економіко-математичне моделювання, моделі дискримінантного аналізу та інші.

***Ключові слова:** ризик, фінансові ризики, аналіз, методи, моделювання, банкрутство, неплатоспроможність, управління ризиком.*

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ТА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Сутність та види фінансових ризиків	8
1.2. Класифікація методів оцінки фінансових ризиків	14
1.3. Вплив фінансових ризиків на господарську діяльність підприємства	22
Висновки до розділу 1	31
РОЗДІЛ 2. МОДЕЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ТОВ «LIFECCELL»	32
2.1. Загальна характеристика господарської діяльності ТОВ «lifecell»	32
2.2. Моделювання фінансових ризиків	42
2.3. Управління фінансами підприємства в умовах ризику банкрутства	53
Висновки до розділу 2	64
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ	73

ВСТУП

Актуальність теми. Світова економічна ситуація постійно зазнає змін через політичні, соціальні, технологічні та інші фактори. Ці зміни можуть створити фінансові ризики для підприємств, такі як зміни валютних курсів, зростання цін на сировину, зміни законодавства тощо. Моделювання фінансових ризиків допомагає підприємствам аналізувати та прогнозувати можливі впливи цих змін на їхню фінансову стійкість.

Зростання міжнародної торгівлі та інвестицій створює нові можливості для підприємств, але також вносить додаткові фінансові ризики. Підприємства, що займаються міжнародною діяльністю, повинні бути готові до коливань валютних курсів, ризиків політичної нестабільності, змін митних правил тощо. Моделювання фінансових ризиків допомагає виявляти потенційні небезпеки та приймати раціональні рішення щодо мінімізації цих ризиків.

Уряди та регуляторні органи часто вносять зміни до законодавства та регуляцій, що може вплинути на фінансову діяльність підприємств. Наприклад, зміни податкових ставок, введення нових фінансових обмежень або обов'язкових вимог до звітності. Моделювання фінансових ризиків допомагає підприємствам оцінити вплив таких змін на їхні фінансові показники та розробити стратегії управління ризиками.

У сучасному бізнес-середовищі підприємства постійно змагаються за ринкові позиції та намагаються інноваційно підходити до своєї діяльності. Втілення нових ідей та стратегій часто пов'язане з фінансовими ризиками, оскільки не всі інвестиції та проекти можуть бути успішними. Моделювання фінансових ризиків допомагає підприємствам оцінити можливість успіху та ризики нових ініціатив, що сприяє більш обґрунтованому прийняттю рішень.

Метою проведення дослідження є визначення, класифікація та оцінка впливу на діяльність підприємства фінансових ризиків.

Для досягнення встановленої мети у роботі було вирішено наступні завдання:

- визначено сутність та класифікація фінансових ризиків;
- досліджено методи та моделі моделювання фінансових ризиків;
- визначено вплив фінансових ризиків на підприємство;
- надано загальну характеристику підприємства ТОВ «lifecell»;
- здійснено оцінку фінансових ризиків підприємства ТОВ «lifecell»;
- запропоновано заходи щодо управління фінансовими ризиками ТОВ «lifecell».

Об'єктом дослідження є моделювання та управління фінансовими ризиками підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти аналітичного оцінювання фінансових ризиків діяльності ТОВ «lifecell».

Методи дослідження. В процесі проведення дослідження було застосовано такі наукові методи: аналіз, порівняння, узагальнення, економіко-математичне моделювання, моделі дискримінантного аналізу та інші.

Інформаційну основу роботи складають наукові праці науковців-економістів; офіційні статистичні дані; науково-методична література; матеріали періодичних видань та ресурси мережі Internet.

Апробація. Апробація проведених досліджень відбулася під час IV Міжнародної науково-практичної конференції «Бізнес-аналітика: моделі, інструменти та технології». (1-3 березня 2023).

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновку, додатків; викладена на 80 сторінках тексту, 11 рисунків, 17 таблиць, 2 додатків. Список використаних джерел складається з 32 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ТА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та види фінансових ризиків.

Фінансові ризики є невід'ємною частиною будь-якої економічної системи і впливають на діяльність як окремих компаній та установ, так і на загальний фінансовий стан країни. У сучасному світі, де глобалізація і складність фінансових ринків постійно зростають, розуміння та управління фінансовими ризиками стає надзвичайно важливим завданням для успіху будь-якого підприємства чи інвестора.

Фінансовий аналіз з'явився в XIX ст. як комерційна арифметика. Із становленням ринку капіталу в країнах з ринковою економікою, комерційна арифметика трансформувалась у фінансовий менеджмент, складовою якого є фінансовий аналіз, що ґрунтується на даних фінансової звітності.

В умовах ринку фінансовий аналіз спрямований на накопичення, оброблення та використання інформації фінансового характеру та є основою прийняття управлінських рішень на мікрорівні, тобто на рівні суб'єктів господарювання. Власники, кредитори, менеджери підприємства зацікавлені в докладному аналізі фінансових потоків, щоб на основі одержаної інформації прийняти управлінські рішення, які регулюватимуть формування фінансових ресурсів і сприятимуть зростанню капіталу підприємства [1].

Фінансовий ризик – це вид ризику, який виникає у фінансово-економічній діяльності суб'єкта, коли причинно-наслідковий результат або заходи його досягнення відрізняються від встановлених цілей та планових норм, а отримані відхилення мають вартісний характер [9].

Фінансові ризики – це, по-перше, небезпека потенційно можливої, ймовірної втрати ресурсів або недоодержання коштів порівняно з варіантом,

розрахованим на раціональне використання ресурсів у даній сфері діяльності; по-друге, ймовірність одержання додаткового прибутку, пов'язаного з ризиком [11].

Фінансовий ризик підприємства являє собою результат вибору його власниками або менеджерами альтернативного фінансового рішення, спрямованого на досягнення бажаного цільового результату фінансової діяльності при вірогідності настання економічного збитку (фінансових втрат) через невизначеність умов його реалізації [15].

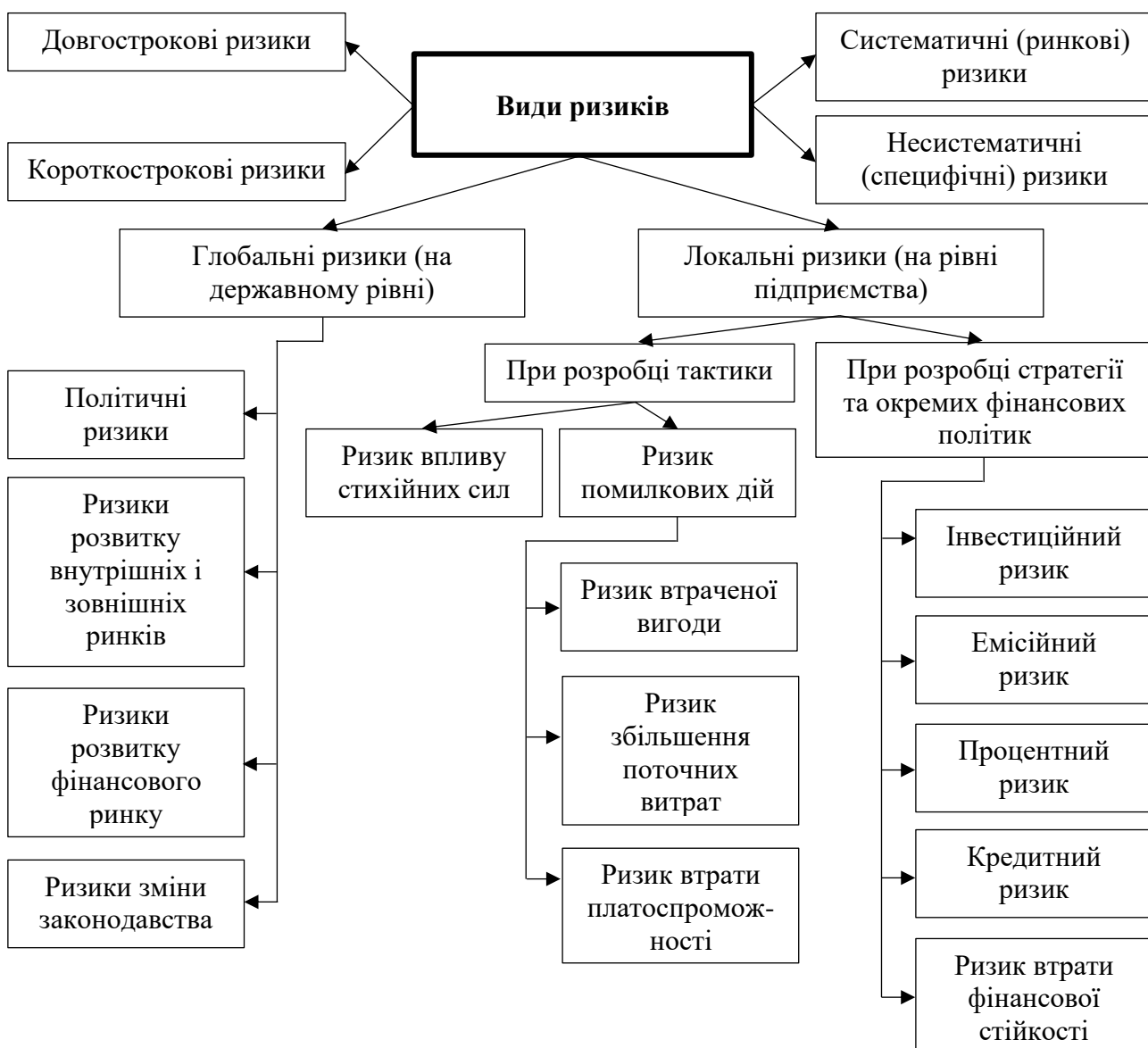

Рис. 1.1. Класифікація фінансових ризиків.

Джерело: побудовано автором

Довгостроковий фінансовий ризик пов'язаний з фундаментальними змінами у сфері економіки, фінансів та інших макроекономічних чинників. До таких ризиків можуть відноситися зміни валютних курсів, інфляційні тенденції, зміни в рівні процентних ставок, політична нестабільність, геополітичні конфлікти та інші системні фактори. Ці ризики мають тривалий часовий характер і можуть суттєво вплинути на фінансові показники компанії протягом кількох років або більше. Інвестори та підприємства зазвичай звертають увагу на довгостроковий фінансовий ризик при плануванні стратегій розвитку та інвестиційних рішень.

Короткостроковий фінансовий ризик відображається у коливаннях цін, валютних курсів, ринкових індексів, волатильності та ліквідності ринку. Він пов'язаний з тимчасовими факторами, що впливають на фінансові ринки. Такі ризики можуть виникати з непередбачуваних подій, таких як фінансові кризи, припинення торгівлі, втрата довіри інвесторів, несприятливі події на ринках сировини або цінних паперів. Короткостроковий фінансовий ризик зазвичай має менший часовий горизонт, і компанії зазвичай зосереджуються на ньому при управлінні поточними операціями та управлінні ризиками.

Важливо пам'ятати, що довгострокові та короткострокові фінансові ризики взаємопов'язані, і успішне управління ними вимагає грамотного стратегічного та тактичного підходу. Компанії повинні аналізувати ризики, розробляти плани мінімізації та розвитку, а також використовувати фінансові інструменти, такі як страхування, хеджування та деривативи, для зменшення впливу ризиків на свою діяльність.

Систематичні (ринкові) ризики виникають в результаті впливу широкомасштабних факторів, що впливають на всі фінансові ринки. Вони не можуть бути повністю усунені або уникнуті окремими інвесторами або компаніями. Деякі приклади систематичних ризиків включають ризик ринкової ціни акцій, ринковий ризик процентних ставок, політичний ризик, ризик валютного курсу та ризик спаду економіки. Ці ризики мають загальний характер і впливають на всіх учасників ринку.

Несистематичні (специфічні) ризики виникають на рівні окремих активів, секторів або компаній і є специфічними для них. Вони пов'язані з факторами, що впливають лише на конкретні активи або компанії і можуть бути усунені або розподілені шляхом диверсифікації портфеля. Деякі приклади несистематичних ризиків включають ризик вибуху продукту компанії, ризик нестачі сировини для виробництва, ризик репутації компанії, ризик неефективного управління та ризик зміни регуляторного середовища. Ці ризики можуть бути усунені шляхом ретельного аналізу та диверсифікації ризиків.

Важливо зазначити, що систематичні ризики не можна уникнути шляхом диверсифікації портфеля, оскільки вони пов'язані з загальними економічними та ринковими умовами. Несистематичні ризики можуть бути зменшені або управлятися шляхом розподілу ризиків на різні активи або компанії.

Глобальні ризики на державному рівні відносяться до широкого спектру потенційних загроз, які можуть вплинути на політичну стабільність, економічний розвиток та законодавчу систему держави. Основними складовими глобальних ризиків є політичні ризики, ризики розвитку внутрішніх і зовнішніх ринків, ризики розвитку фінансового ринку та ризики зміни законодавства.

Політичні ризики включають можливість політичних конфліктів, нестабільності влади, соціальних протестів, тероризму та війн. Вони можуть мати значний вплив на економічну ситуацію та інвестиційний клімат країни, а також спричинити зміни в законодавстві та регулюючих політиках.

Ризики розвитку внутрішніх і зовнішніх ринків пов'язані з можливими змінами в економічних умовах, які можуть вплинути на внутрішній та зовнішній попит, конкуренцію, валютний курс, торговельні обмеження та інші фактори. Наприклад, зміна в економічних умовах може призвести до спаду попиту на продукцію, зниження цін на ринку або зміни в зовнішньоекономічних відносинах, що може вплинути на експорт та імпорт.

Ризики розвитку фінансового ринку включають можливість фінансової нестабільності, коливання валютних курсів, зриву фінансових ринків, кризи банківської системи та інші подібні фактори. Такі ризики можуть мати серйозні

наслідки для економіки країни, включаючи зниження інвестицій, збільшення кредитних ризиків та загрозу фінансовій стабільності.

Ризики зміни законодавства відносяться до можливих змін в законодавстві та регулюючих політиках, які можуть вплинути на бізнес-середовище, права власності, оподаткування, регулювання ринків та інші аспекти. Такі зміни можуть мати значний вплив на економічну діяльність підприємств, інвестиційний клімат та конкурентоспроможність країни.

Враховуючи ці ризики, держави повинні розвивати стратегії ризик-менеджменту, щоб ефективно виявляти, оцінювати та вирішувати потенційні загрози, забезпечуючи стабільність та сталий розвиток своєї країни.

При розробці тактики:

Ризик впливу стихійних сил включає можливість стихійного лиха, такого як повінь, землетрус, пожежа, ураган тощо, що може спричинити матеріальні збитки, перерви у виробництві та постачанні, і зміну тактики підприємства для відновлення роботи.

Ризик помилкових дій включає можливість помилок або недосконалостей у виробничому процесі, управлінських рішеннях або взаємодії з клієнтами, що може призвести до ризику упущеної вигоди, збільшення поточних витрат або втрати платоспроможності підприємства.

Ризик втраченої вигоди відноситься до можливості втратити можливість отримати значний користь або отримати перевагу через неправильні рішення або нездійснення дій. Цей ризик виникає, коли підприємство не використовує належним чином можливості, які виникають на ринку або внутрішньо в організації, і внаслідок цього пропускає потенційну вигоду або перевагу перед конкурентами.

Ризик збільшення поточних витрат вказує на можливість зростання витрат підприємства понад запланований рівень. Цей ризик може виникнути внаслідок непередбачуваних обставин, таких як зміна цін на сировину, енергію або інші виробничі ресурси, підвищення заробітної плати, зміни податкового законодавства або інфляції. Збільшення поточних витрат може негативно

вплинути на фінансовий стан підприємства та його здатність досягти стратегічних цілей.

Ризик втрати платоспроможності вказує на можливість нездатності підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання. Цей ризик може виникнути внаслідок фінансових труднощів, поганого управління грошовими потоками, великої залежності від кредитних засобів, недостатньої прибутковості або збитковості. Втрата платоспроможності може призвести до банкрутства підприємства і його припинення діяльності.

При розробці стратегії та окремих фінансових політик:

Інвестиційний ризик – це ймовірність зазнати збитків або не отримати очікуваного доходу в результаті інвестиційних дій. Інвестиційний ризик пов'язаний з невизначеністю щодо майбутніх ринкових умов, фінансових результатів компаній або інших факторів, які можуть впливати на ціну активу або вартість інвестиції.

Емісійний ризик – це ризик, пов'язаний з емісією цінних паперів, таких як акції або облігації. Він включає в себе можливість, що емітент не зможе виконати свої зобов'язання щодо виплати процентів або повернення головних сум, а також можливість зміни ринкової вартості цінних паперів після їх емісії.

Процентний ризик – це ризик, пов'язаний зі зміною рівня процентних ставок на ринку. Він впливає на вартість фінансових інструментів, таких як облігації, і може призвести до зміни доходності або капіталізації цих інструментів. Зміна процентних ставок може статися через монетарну політику центральних банків, економічні фактори або зміну попиту і пропозиції на ринку капіталу.

Кредитний ризик – це ризик невиконання боржником своїх зобов'язань щодо повернення позичених коштів або сплати відсотків згідно з умовами кредитного договору. Він пов'язаний з можливістю неплатоспроможності боржника або зменшення його кредитного рейтингу, що може призвести до збитків для кредитора.

Ризик втрати фінансової стійкості – це загальний ризик, пов'язаний зі знеціненням активів або зменшенням фінансової потужності фірми, установи або особи. Цей ризик може бути спричинений негативними змінами в економічному середовищі, непрогнозованими подіями або поганою фінансовою стратегією. Втрата фінансової стійкості може мати серйозні наслідки для ділової діяльності, фінансового стану та репутації організації чи особи.

1.2. Класифікація методів оцінки фінансових ризиків

Аналіз ризику – це процес систематичного оцінювання потенційних небезпек, загроз або негативних подій, які можуть вплинути на досягнення мети або успішне виконання проекту, діяльності чи події. Цей аналіз допомагає ідентифікувати, оцінити й класифікувати ризики з метою прийняття обґрунтованих рішень щодо управління ними.

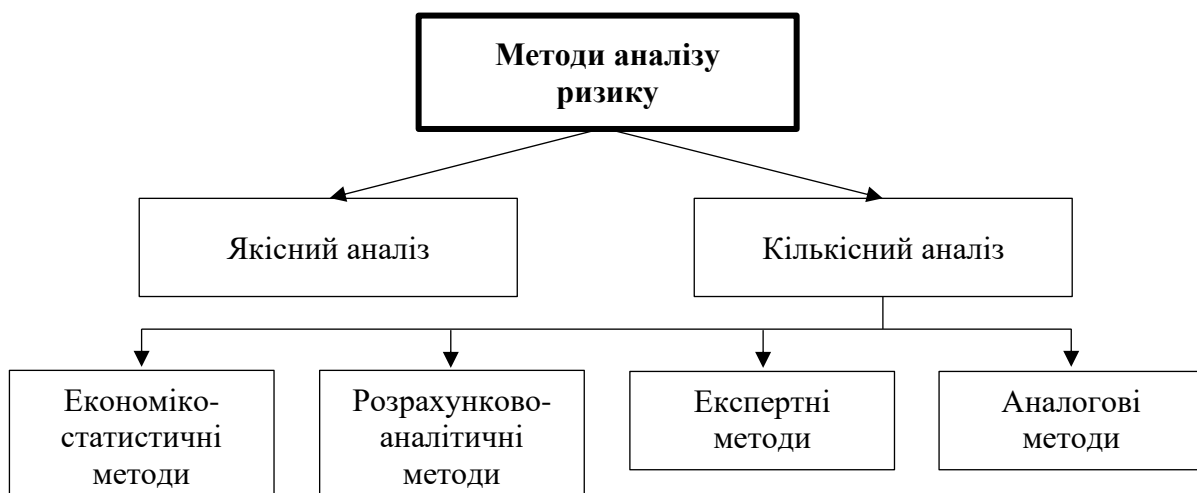

Рис. 1.2. Методи аналізу фінансових ризиків.

Джерело: побудовано автором

Якісний аналіз ризику – це метод, який використовується для ідентифікації, оцінки і управління ризиками, спираючись на кваліфікацію, досвід і експертну оцінку. Він заснований на суб'єктивних оцінках та якісному аналізу інформації.

Основні кроки якісного аналізу ризику включають наступне:

1. Ідентифікація ризиків: Виявлення потенційних загроз і небезпек, які можуть вплинути на проект, організацію або систему. Цей етап може включати проведення групових обговорень, експертних сесій або аналізу попередніх проектів.

2. Оцінка ризиків: Визначення ймовірності виникнення ризику та його впливу на проект або організацію. Це вимагає експертної оцінки та обґрунтування ризиків.

3. Постановка пріоритетів: Визначення рівнів пріоритетності ризиків на основі їх потенційного впливу та ймовірності виникнення. Це допомагає встановити найбільш критичні ризики, які потребують негайного управління.

4. Розробка стратегій управління ризиками: Визначення дій, які можуть бути вжиті для зменшення ризиків або підвищення резервів для управління ними. Це може включати прийняття запобіжних заходів, встановлення контрольних точок або залучення додаткових ресурсів.

5. Моніторинг ризиків: Встановлення механізмів для постійного спостереження за ризиками та оцінки їх ефективності. Це допомагає виявляти нові ризики, зміни в існуючих ризиках та вживати відповідних заходів.

Після проведення якісного аналізу ризику, можна розробити план дій для керування ризиками та вжити необхідні заходи для зменшення негативного впливу ризиків та використання можливостей, які вони можуть принести.

Кількісний аналіз ризику – це методи, які використовують числові дані і кількісні моделі для ідентифікації, оцінки та управління ризиками. Він базується на математичних методах, статистичних моделях і аналізі даних.

Основні кроки кількісного аналізу ризику включають наступне:

1. Збір даних: Збір кількісних даних про ризики, включаючи історичні дані, статистику, фінансові показники, технічні параметри і будь-яку іншу відповідну інформацію.

2. Ідентифікація ризиків: Виявлення конкретних ризиків і їх опис на основі зібраних даних. Цей етап може включати використання методів, таких як SWOT-аналіз, дерево рішень або аналіз причинно-наслідкових зв'язків.

3. Оцінка ризиків: Визначення ймовірності виникнення ризику і його потенційного впливу на проект або організацію. Це може включати використання статистичних методів, математичних моделей, симуляцій або інших кількісних підходів.

4. Аналіз варіантів: Визначення різних сценаріїв ризиків та оцінка їх впливу на проект або організацію. Це допомагає визначити оптимальні стратегії управління ризиками та вибрати найкращі варіанти дій.

5. Управління ризиками: Розробка плану дій для управління ризиками, включаючи визначення запобіжних заходів, резервів, страхування та інших стратегій зменшення ризиків. Кількісний аналіз дозволяє оцінити ефективність цих стратегій та їх вплив на ризиковий профіль.

6. Моніторинг ризиків: Постійне спостереження за ризиками, оновлення даних та аналіз їх впливу на проект або організацію. Це дозволяє виявляти зміни в ризиках та вживати вчасної реакції.

Кількісний аналіз ризику дозволяє отримати більш точну та об'єктивну оцінку ризиків, порівняти різні сценарії та стратегії управління ризиками, а також визначити важливі кількісні показники, такі як ймовірність виникнення ризику, величину можливих збитків, показники рентабельності тощо.

Економіко-статистичні методи – ці методи базуються на використанні статистичних даних і економічних моделей для оцінки ризику. Вони включають аналіз фінансових показників, прогнозування тенденцій, кореляційний аналіз, регресійний аналіз та інші статистичні методи. Ці методи дозволяють кількісно оцінити ймовірність виникнення ризиків та їх потенційний вплив на проект або організацію.

Розрахунково-аналітичні методи – ці методи використовують математичні моделі, розрахунки та аналітичні інструменти для оцінки ризику. Вони можуть включати розрахунок ймовірності, вартості ризику, прибутку та збитків, аналіз

чутливості, симуляції Монте-Карло, оптимізацію рішень і багато іншого. Ці методи дозволяють провести кількісний аналіз різних сценаріїв та визначити оптимальні стратегії управління ризиками.

Експертні методи – ці методи базуються на залученні експертів та їх суб'єктивних оцінках для оцінки ризиків. Експерти можуть використовувати свій досвід, знання та кваліфікацію для оцінки ймовірності та впливу ризиків. Ці методи можуть включати експертні оцінки, опитування, фокус-групи, аналіз інтерв'ю та інші техніки. Хоча ці методи є суб'єктивними, вони можуть бути цінним доповненням до інших кількісних методів.

Аналогові методи – ці методи використовуються для оцінки ризику, виходячи з досвіду, здобутого під час схожих проектів або ситуацій. Вони полягають у порівнянні з аналогічними проектами, оцінці результатів, аналізі причинно-наслідкових зв'язків та прийнятті висновків на основі аналогій. Ці методи можуть допомогти узгодити ризики на основі подібних ситуацій та запропонувати відповідні стратегії управління ризиками.

Використання цих методів аналізу ризику залежить від конкретного контексту проекту або організації. Часто комбінація різних методів може дати найкращі результати, дозволяючи отримати більш повне і об'єктивне уявлення про ризики та шляхи їх управління.

Моделювання фінансових ризиків – це процес використання математичних і статистичних методів для аналізу та оцінки потенційних втрат, пов'язаних з фінансовими інструментами або операціями. Це дозволяє фінансовим установам і компаніям зрозуміти ймовірність і масштаб можливих ризиків, що виникають у їх діяльності.

Моделі моделювання фінансових ризиків є аналітичними інструментами, які використовуються для оцінки і управління різними видами ризиків у фінансових ринках і установах. Ці моделі допомагають аналізувати ймовірність виникнення ризиків і їхній вплив на фінансові показники.

Розглянемо основні моделі економіко-статистичних методів оцінки фінансових ризиків.

Модель вимірювання ризику Value at Risk (VaR). Ця модель використовується для оцінки максимального можливого збитку, який може виникнути в результаті фінансових ризиків протягом певного періоду. Вона базується на статистичному аналізі розподілу доходності активів і враховує рівень довіри для визначення кількості можливих збитків.

Формула для розрахунку VaR:

$$VaR = Z \cdot \sigma \cdot V, \quad (1.1)$$

де VaR – Value at Risk (розмір збитків або втрат);

Z – коефіцієнт, який відповідає значенню стандартного нормального розподілу для вибраного рівня довіри (наприклад, 1,645 для 95% рівня довіри або 2,33 для 99% рівня довіри);

σ – стандартне відхилення доходності активу;

V – вартість активу.

Модель коваріаційного аналізу (Covariance analysis). Використовується для вимірювання ступеня взаємозв'язку між фінансовими змінними X та Y . Коваріація вказує на напрямок та силу залежності між цими змінними. За допомогою цієї моделі можна виявити, які фінансові змінні мають сильний вплив одна на одну та оцінити ризики, пов'язані з цим впливом.

Формула для розрахунку Cov:

$$Cov(X, Y) = \Sigma[(X_i - \bar{X})(Y_i - \bar{Y})] \div (n - 1), \quad (1.2)$$

де $Cov(X, Y)$ – коваріація між фінансовими змінними X та Y ;

X_i – спостереження фінансової змінної X ;

\bar{X} – середнє значення фінансової змінної X ;

Y_i – спостереження фінансової змінної Y ;

\bar{Y} – середнє значення фінансової змінної Y ;

n – кількість спостережень.

Модель регресійного аналізу. Дозволяє визначити залежність між змінними та оцінити вплив фактору ризику на показник ризику. Шляхом аналізу регресійних параметрів можна встановити, чи є зв'язок між фактором ризику та показником ризику, а також визначити його силу та напрямок.

Формула для розрахунку:

$$Y = a + bX + \varepsilon, \quad (1.3)$$

де Y – залежна змінна, яка відображає показник ризику,

X – незалежна змінна, що представляє вплив фактора ризику,

a та b – параметри моделі, що визначають відповідно зсув та нахил регресійної прямої,

ε – помилка моделі, що представляє невинуваткову складову.

Розглянемо моделі розрахунково-аналітичного методів.

Модель оцінки ризику з використанням вартості капіталу (Capital Asset Pricing Model, CAPM). Ця модель використовується для визначення ризикованого прибутку із вкладень на основі систематичного ризику. Вона враховує загальний ризик ринку та використовує бета-коефіцієнт для оцінки ризику конкретного активу або портфеля. Це допомагає інвесторам визначити очікуваний дохід від вкладень та ризику, пов'язані з ними.

Формула для розрахунку CAPM:

$$E(R_i) = R_f + \beta_A \cdot (E(R_m) - R_f), \quad (1.4)$$

де $E(R_i)$ – очікувана доходність активу;

R_f – безрискова ставка доходності;

β_i – бета-коефіцієнт активу;

$E(R_m)$ – очікувана доходність ринку.

Модель чутливості (Sensitivity analysis). Використовується для визначення ризиків з найбільшим можливим впливом на підприємство. У процесі аналізу встановлюється, якою мірою невизначеність кожного елементу підприємства відбивається на досліджуваній цілі підприємства, якщо решта невизначених елементів приймають базові значення. Зазвичай відображення результатів представлено у вигляді діаграми.

Формула для розрахунку:

$$\Delta V = V \cdot \beta \cdot \Delta X, \quad (1.5)$$

де ΔV – зміна величини показника ризику;

V – значення величини показника до зміни;

β – коефіцієнт чутливості, що відображає вплив змін вхідних факторів на показник ризику;

ΔX – зміна вхідного фактора.

Модель кореляційного аналізу (Correlation Analysis Model). Ця модель використовується для визначення ступеня залежності між фінансовими ризиками та їх взаємного впливу на підприємство. Вона базується на аналізі історичних даних та визначенні кореляційних коефіцієнтів між різними ризиковими факторами. Це дозволяє оцінити можливість одночасного виникнення різних ризиків та їх вплив на фінансовий стан підприємства.

Формула для розрахунку САМ:

$$\text{Correlation} = \text{Cov}(X, Y) \div (\sigma X \cdot \sigma Y), \quad (1.6)$$

де *Correlation* – коефіцієнт кореляції, який відображає ступінь лінійної залежності між фінансовими змінними;

Cov(*X*, *Y*) – коваріація між фінансовими змінними *X* та *Y*;

σX і σY – стандартні відхилення фінансових змінних *X* та *Y* відповідно.

До експертних методів відносять:

Метод Дельфі (Delphi Method). Цей метод використовується для залучення експертної думки та оцінки фінансового ризику. Експерти надають свої прогнози та оцінки щодо можливих ризикових подій, їх ймовірності та наслідків. Інформація збирається і аналізується, а потім експерти знову рецензують свої прогнози на основі результатів аналізу. Цей процес триває доти, доки не досягається консенсус щодо оцінок фінансового ризику.

Метод сценаріїв (Scenario Method). Цей метод передбачає створення різних сценаріїв, які відображають можливі ризикові події та їх наслідки на фінансовий стан підприємства. Експерти аналізують різні варіанти розвитку подій, враховуючи різні фактори, такі як економічні умови, політичні зміни, ринкові тенденції тощо. Цей метод допомагає визначити ймовірні ризикові сценарії та їх вплив на фінансовий стан.

Експертна оцінка (Expert Judgment). Цей метод заснований на використанні експертної інтуїції та досвіду для оцінки фінансового ризику.

Експерти, засновуючись на своїх знаннях та професійному досвіді, надають свою оцінку ступеню ризику та можливих наслідків. Ці оцінки потім комбінуються для отримання загальної експертної оцінки фінансового ризику. Хоча цей метод не є строго науковим, він може бути корисним доповненням до інших методів оцінки ризику.

Основні моделі аналогового підходу.

Модель аналогічних попередників (Model of Analogous Predecessors). Ця модель базується на аналізі фінансових ризиків, з якими стикалося підприємство в минулому або аналогічні підприємства в тому ж секторі. Використовуючи інформацію про минулі ризики та їх наслідки, можна прогнозувати потенційні ризики, з якими може стикнутися підприємство в майбутньому. Ця модель допомагає виявити аналогічні ситуації та зрозуміти їх можливий вплив на фінансовий стан.

Модель порівняльного аналізу (Comparative Analysis Model). Ця модель використовує аналогічність між різними підприємствами або ринками для оцінки фінансового ризику. Шляхом порівняння фінансових показників, таких як рентабельність, ліквідність, фінансова стабільність тощо, можна виявити підприємства з аналогічними ризиками і спрогнозувати можливі наслідки. Цей метод дозволяє отримати уявлення про те, які ризики можуть виникнути на основі досвіду інших суб'єктів.

Модель історичних аналогій (Model of Historical Analogies). Ця модель ґрунтується на аналізі історичних подій та їх впливу на фінансовий ризик. Вона використовує аналогію між сучасними ризиковими ситуаціями та аналогічними подіями з минулого, щоб зрозуміти можливі наслідки. При дослідженні подібних історичних сценаріїв можна зробити висновки щодо можливого фінансового ризику та прийняти відповідні заходи для його управління.

1.3. Вплив фінансових ризиків на господарську діяльність підприємства

Фінансові ризики є невід'ємною частиною будь-якої діяльності підприємства і можуть впливати на його фінансовий стан, прибутковість та стійкість. Розуміння та ефективне управління фінансовими ризиками є важливими завданнями для забезпечення успішності і довгострокової стійкості підприємства.

Фінансові ризики можуть виникати з різних джерел і мати різні причини. Деякі з них внутрішні і прямо пов'язані з фінансовими процесами, контролем і прийняттям рішень на підприємстві, тоді як інші можуть бути зовнішніми і залежати від економічних, фінансових та ринкових умов.

Рівень економічного розвитку країни – цей зовнішній фактор визначає загальний стан економіки країни, включаючи рівень виробництва, зайнятості, споживчої активності та інші макроекономічні показники. Високий рівень економічного розвитку зазвичай сприяє зростанню підприємства, а низький рівень може призвести до скорочення діяльності підприємства або зниження його прибутковості.

Державне регулювання фінансово-економічної діяльності підприємства – цей фактор включає в себе законодавство, норми та правила, що регулюють фінансову та економічну діяльність підприємства. Державне регулювання може включати фіскальні політики, митні обмеження, регулювання валютного ринку та інші правила, які впливають на фінансову ризикованість підприємства.

Темпи інфляції в країні – інфляція впливає на вартість товарів і послуг, а також на покупну спроможність грошей. Висока інфляція може призвести до зростання витрат підприємства, зниження прибутковості та невизначеності в плануванні фінансових показників.

Кон'юнктура попиту і пропозиції на фінансовому ринку – визначає доступність та вартість кредитних ресурсів, інвестицій, фінансових інструментів та інших факторів, що впливають на фінансову діяльність підприємства. Зміни в

цих факторах можуть впливати на вартість капіталу, ліквідність та фінансову стійкість підприємства.

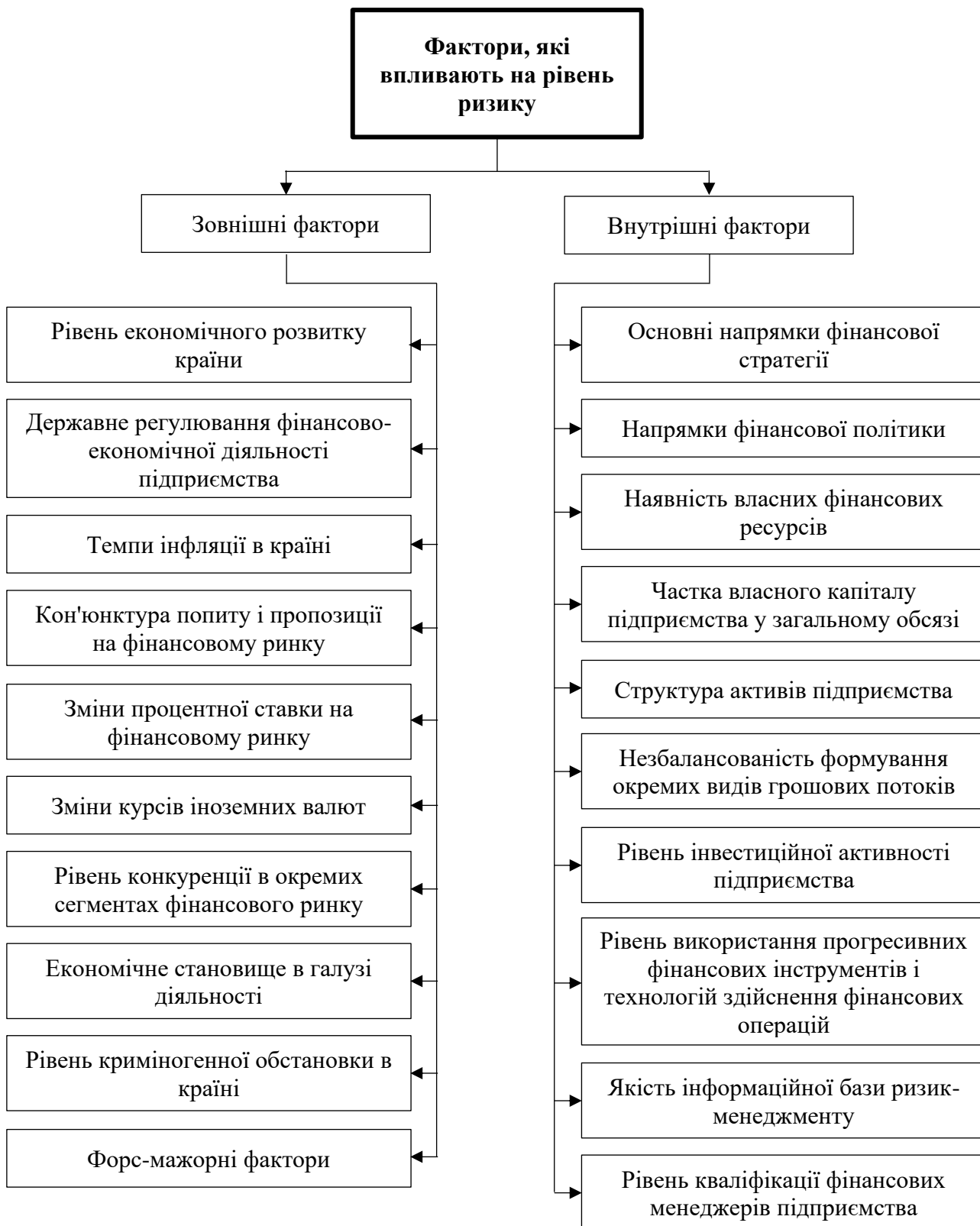

Рис. 1.3. Фактори, що впливають на рівень фінансових ризиків на підприємстві.

Джерело: побудовано автором

Зміни процентної ставки на фінансовому ринку – зміни процентної ставки впливають на вартість кредитних ресурсів, витрати на позики та рентабельність інвестицій. Високі процентні ставки можуть збільшити фінансові витрати підприємства та знизити його прибутковість.

Зміни курсів іноземних валют – якщо підприємство має ділові відносини з іноземними партнерами або здійснює операції в іноземній валюті, зміни валютних курсів можуть впливати на вартість товарів, витрати на закупівлю сировини та інших зовнішніх ресурсів, а також на конкурентоспроможність підприємства.

Рівень конкуренції в окремих сегментах фінансового ринку – рівень конкуренції впливає на вартість фінансових послуг, доступність кредитних ресурсів та інші фактори, що стосуються фінансової діяльності підприємства. Висока конкуренція може призвести до зниження вартості послуг та поліпшення умов для підприємства, але також може збільшити ризики та нестабільність на ринку.

Економічне становище в галузі діяльності – становище в галузі, в якій працює підприємство, може впливати на фінансовий ризик. Наприклад, зміни в попиті на продукцію галузі, технологічні нововведення або зміна регулятивного середовища можуть мати великий вплив на фінансову діяльність підприємства.

Рівень криміногенної обстановки в країні – кримінальна активність, корупція та інші негативні фактори впливають на фінансовий ризик підприємства. Недостатня безпека може призвести до збитків, крадіжок, шахрайства та інших фінансових злочинів, що можуть шкодити фінансовому стану підприємства.

Форс-мажорні фактори – це непередбачувані події або природні катастрофи, які впливають на фінансовий ризик підприємства. Наприклад, повені, землетруси, пожежі, епідемії або терористичні акти можуть призвести до значних збитків та зниження фінансової стійкості підприємства.

Основні напрямки фінансової стратегії – це визначені підходи та цілі, що стосуються управління фінансами підприємства. Напрямки фінансової стратегії

можуть включати вибір оптимальної структури капіталу, управління ліквідністю, визначення джерел фінансування та інші фінансові рішення, які можуть впливати на рівень фінансових ризиків.

Напрямки фінансової політики – це встановлені правила та процедури, що визначають, як підприємство збирає, розподіляє та використовує свої фінансові ресурси. Напрямки фінансової політики можуть включати рішення щодо дивідендної політики, політики кредитування, політики управління ризиками та інші аспекти, які впливають на фінансові ризики підприємства.

Наявність власних фінансових ресурсів – це визначає рівень наявності власних коштів, які підприємство може використовувати для фінансування своєї діяльності. Висока наявність власних фінансових ресурсів може допомогти знизити фінансові ризики, оскільки підприємство може залежати менше від зовнішнього фінансування, яке може бути дорогим або недоступним у деяких ситуаціях.

Частка власного капіталу підприємства у загальному обсязі – це відношення власного капіталу до загального капіталу підприємства. Вища частка власного капіталу може означати більшу фінансову стійкість, оскільки підприємство має більшу власну фінансову базу, що може служити як амортизатор для фінансових труднощів та ризиків.

Структура активів підприємства – це розподіл активів підприємства за різними видами (наприклад, грошові кошти, запаси, обладнання тощо). Різна структура активів може мати вплив на фінансові ризики, оскільки деякі види активів можуть бути більш вразливими до змін у ринкових умовах або фінансових шоків.

Незбалансованість формування окремих видів грошових потоків – це відсутність балансу між витратами та доходами, а також між внутрішніми та зовнішніми грошовими потоками. Незбалансованість може призводити до фінансових труднощів, нестачі грошей та збільшення фінансових ризиків.

Рівень інвестиційної активності підприємства – це обсяг та інтенсивність інвестицій, здійснюваних підприємством. Велика інвестиційна активність може

збільшити фінансові ризики, особливо якщо інвестиції не виявляться успішними або не принесуть очікуваного доходу.

Рівень використання прогресивних фінансових інструментів і технологій здійснення фінансових операцій – це включає в себе використання сучасних фінансових інструментів, таких як похідні інструменти, опціони, форвардні угоди тощо, а також застосування новітніх технологій для управління фінансовими операціями. Ефективне використання таких інструментів та технологій може допомогти зменшити фінансові ризики та покращити фінансові результати підприємства.

Якість інформаційної бази ризик-менеджменту – це доступність та якість інформації, яка використовується для ідентифікації, оцінки та управління фінансовими ризиками. Відповідна інформаційна база дозволяє краще розуміти ризики та приймати обґрунтовані рішення щодо їх управління.

Рівень кваліфікації фінансових менеджерів підприємства – це знання, навички та досвід фінансових менеджерів, що відповідають за управління фінансами підприємства. Високий рівень кваліфікації може забезпечити ефективне управління фінансовими ризиками та виконання фінансових стратегій та політик.

Фінансових показників підприємства існує багато, тому для опису впливу фінансового ризику візьмемо основні, які широко використовуються для оцінки фінансового стану (табл. 1.1). Основні фінансові показники підприємств можуть варіюватися залежно від галузі та типу діяльності підприємства.

Розглянемо зв'язок між ризиком неплатоспроможності та банкрутством, як один з головних ризиків, який постає перед більшістю підприємств в процесі здійснення їх підприємницької діяльності.

Платоспроможність означає здатність суб'єкта господарювання (фізичної особи, підприємства, організації тощо) розраховуватися зі своїми фінансовими зобов'язаннями, зокрема здійснювати своєчасну оплату боргів, кредитів, заробітної плати, податків та інших фінансових зобов'язань.

Зв'язок між фінансовими ризиками та фінансовими показниками підприємства

Показник	Вплив фінансового ризику
Чистий прибуток	Фінансові ризики, такі як зміни витрат, падіння цін на ринку або погіршення кон'юнктури, можуть негативно вплинути на чистий прибуток підприємства. Наприклад, зростання витрат може знизити чистий прибуток, тоді як зниження цін на ринку може зменшити дохід від продажу.
Валовий прибуток	Фінансові ризики можуть впливати на валовий прибуток шляхом зміни витрат на виробництво або закупівлю товарів. Наприклад, зростання цін на сировину або енергію може знизити валовий прибуток підприємства.
Оборотність активів	Фінансові ризики можуть впливати на оборотність активів, оскільки небезпека неплатоспроможності покупців може збільшити відсоток неповернутих активів. Це може знизити швидкість обороту активів і погіршити показник оборотності активів
Рентабельність активів	Фінансові ризики можуть впливати на рентабельність активів шляхом зниження доходів або збільшення витрат. Наприклад, зміни валютних курсів можуть впливати на прибутковість іноземних активів.
Рентабельність продажу	Фінансові ризики можуть впливати на рентабельність продажу, оскільки вони можуть змінювати витрати на виробництво або змінювати ціни на ринку. Наприклад, зростання витрат або зниження цін може знизити рентабельність продажу.
Заборгованість	Фінансові ризики можуть впливати на заборгованість підприємства шляхом зростання рівня боргів або зниження платоспроможності. Наприклад, зміни відсоткових ставок можуть збільшити витрати на обслуговування боргів та збільшити рівень заборгованості.
Покриття процентів	Фінансові ризики можуть впливати на покриття процентів, оскільки небезпека неплатоспроможності може знизити прибуток, який використовується для покриття процентних виплат. Це може призвести до зниження показника покриття процентів.
Показник запасів	Фінансові ризики можуть впливати на показник запасів шляхом зміни вартості або втрати запасів через неплатоспроможність або застарілість. Наприклад, зміни цін на сировину або постачальницькі проблеми можуть вплинути на вартість запасів.

Джерело: побудовано автором

Неплатоспроможність підприємства відбувається, коли воно не здатне виконувати свої фінансові зобов'язання перед кредиторами та постачальниками. Це може мати місце, коли підприємство не має достатніх фінансових ресурсів для погашення боргів або платежів.

Ознаки неплатоспроможності підприємства можуть включати:

– Неспроможність виконувати платежі у встановлені терміни.

- Зростання заборгованості перед кредиторами та постачальниками.
- Неспроможність погасити кредити або позики.
- Втрата активів, наприклад, через банкрутство або ліквідацію.

Якщо підприємство оголошується неплатоспроможним, можуть бути запроваджені процедури санації, реструктуризації або банкрутства для врегулювання фінансових проблем. Санація передбачає заходи для відновлення фінансової стабільності підприємства, тоді як реструктуризація може включати переговори з кредиторами щодо змін умов погашення боргів або реорганізацію компанії. У разі неможливості вирішити фінансові проблеми підприємства, може бути оголошено банкрутство, яке включає ліквідацію активів підприємства для погашення заборгованості перед кредиторами.

Банкрутство підприємства є процедурою, при якій його фінансова нестабільність досягла такого рівня, що воно не може виконувати свої фінансові зобов'язання перед кредиторами та неспроможне продовжувати свою діяльність. Банкрутство може бути оголошено за рішенням суду або за іншими механізмами, передбаченими законодавством країни, де знаходиться підприємство.

Оголошення банкрутства спричиняє розподіл активів підприємства між його кредиторами з метою погашення боргів. Це може включати продаж майна та інших активів підприємства, щоб зібрати кошти для задоволення кредиторів. Розподіл активів зазвичай проводиться згідно з пріоритетами, встановленими законодавством, де пріоритетність може надаватися певним видам кредиторів (наприклад, банкам або працівникам).

Визначимо зв'язки ризику неплатоспроможності з банкрутством.

Банкрутство як наслідок неплатоспроможності. Ризик неплатоспроможності підприємства означає його нездатність повністю виконувати фінансові зобов'язання перед кредиторами. Якщо цей ризик стає реальністю і підприємство не може виплатити свої борги, це може призвести до його банкрутства.

Вплив ризику на ефективність роботи. Ризик неплатоспроможності може негативно позначитися на ефективності роботи підприємства. Коли компанія

знаходиться під загрозою банкрутства, виникає нестабільність і невпевненість серед співробітників, клієнтів і партнерів. Це може призвести до зниження продуктивності, зростання втрат і погіршення довіри до підприємства.

Витрати на фінансування і кредитний доступ. Ризик неплатоспроможності підприємства може позначитися на його можливості отримати фінансування. Коли банки і кредитори вважають, що ризик неплатоспроможності великий, вони можуть бути небажаною стороною для надання кредитів або запропонувати вищі процентні ставки. Високі витрати на фінансування можуть обтяжувати підприємство і знижувати його ефективність.

Довіра ринку і репутація. Ризик неплатоспроможності може негативно вплинути на репутацію підприємства і його відносини з клієнтами та партнерами. Коли компанія зазнає фінансових проблем і не може виконувати свої зобов'язання, це може позначитися на сприйнятті її продуктів або послуг. Втрата довіри може призвести до зменшення обсягів продажів і зниження ефективності бізнесу.

Ризик неплатоспроможності та банкрутство мають глибокий зв'язок і можуть суттєво впливати на ефективність роботи підприємства. Давайте розглянемо цей зв'язок та наслідки для підприємства:

Заборгованість і фінансова нестабільність. Ризик неплатоспроможності вказує на нездатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання, такі як виплати по кредитах, погашення боргів перед постачальниками, оплата заробітної плати тощо. Якщо цей ризик реалізується, то підприємство може стати банкрутом. Банкрутство призводить до зупинки підприємницької діяльності, а в разі ліквідації - до припинення існування підприємства.

Втрата репутації. Банкрутство підприємства може спричинити серйозну шкоду його репутації. Це може вплинути на сприйняття підприємства клієнтами, постачальниками та іншими зацікавленими сторонами. Втрата довіри може призвести до скорочення клієнтської бази, втрати контрактів і погіршення умов співпраці.

Втрата ресурсів і можливостей. Банкрутство може призвести до втрати доступу до капіталу та інших ресурсів, які необхідні для ефективної роботи підприємства. Це може ускладнити фінансування проектів, розвиток нових продуктів та інвестиції в інфраструктуру. Підприємство може зазнавати скорочення робочої сили, зниження кваліфікації працівників і втрату ключових фахівців.

Правові наслідки. Банкрутство супроводжується рядом правових наслідків, включаючи судові процеси, відшкодування збитків і можливість переслідування за некоректну діяльність або порушення фінансових стандартів. Це може спричинити додаткові витрати на юридичні послуги, зменшити доступність нових фінансових ресурсів та обмежити можливості майбутньої діяльності підприємства.

Негативний вплив на співробітників і соціальне середовище. Банкрутство може мати серйозний соціальний вплив, зокрема на співробітників підприємства. Звільнення працівників і нездатність платити заробітну плату можуть призвести до безробіття, економічної нестабільності та погіршення життєвих умов працівників. Крім того, банкрутство може вплинути на соціальну інфраструктуру в місцях розташування підприємства, так як воно може бути одним із ключових роботодавців або спонсором місцевих проектів.

Висновки до розділу 1

У першому розділі досліджено сутність та надано класифікацію фінансових ризиків; визначено методи та моделі моделювання фінансових ризиків; зроблено спробу визначити вплив фінансових ризиків на діяльність підприємства.

Представлено сутність фінансових ризиків та їх складові. Фінансові ризики – це можливість виникнення небажаних наслідків або збитків в результаті невизначеності або зміни у фінансовому середовищі. Вони виникають через небезпеку фінансових втрат, що можуть бути пов'язані з різними факторами,

такими як зміна ринкових цін, процентних ставок, валютних курсів, рівня інфляції, політичних подій, кредитної репутації тощо.

Визначено та описано види фінансових ризиків на підприємстві. Фінансові ризики підприємства поділяються на довгострокові та короткострокові ризики, систематичні та несистематичні, глобальні та локальні ризики.

Доведено, що методи моделювання фінансових ризиків поділяються на якісний та кількісний аналіз.

В роботі проаналізовано зв'язок між фінансовими ризиками та фінансовими показниками підприємства. Загалом, фінансові ризики мають потенціал негативно впливати на різні аспекти фінансової продуктивності підприємства. Це підкреслює важливість ефективного управління ризиками та прийняття заходів для зменшення їх впливу на показники підприємства. Виявлено зв'язок між неплатоспроможністю і банкрутством та їх вплив на ефективність роботи підприємства. Ризик неплатоспроможності та банкрутство мають потенціал суттєво підірвати ефективність роботи підприємства, порушити його фінансову стабільність, спричинити втрату ресурсів, втрату репутації та мати негативні соціальні наслідки.

РОЗДІЛ 2

МОДЕЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ТОВ «LIFECCELL»

2.1. Загальна характеристика господарської діяльності ТОВ «lifecell»

ТОВ «lifecell» (лайфселл) – це українська телекомунікаційна компанія, яка надає послуги мобільного зв'язку та широкосмугового доступу до Інтернету. Компанія була заснована у 2004 році і є одним з провідних операторів мобільного зв'язку в Україні.

«lifecell» пропонує широкий спектр послуг зв'язку, включаючи мобільний голосовий зв'язок, передачу даних, SMS-повідомлення, міжнародний роумінг та інші додаткові сервіси. Компанія також надає швидкі та стабільні послуги Інтернету через мережу 4G LTE.

Однією з ключових особливостей «lifecell» є його фокус на інноваціях та впровадженні нових технологій. Компанія постійно вдосконалює свою мережу та інфраструктуру, щоб забезпечити клієнтам швидкий та надійний зв'язок.

«lifecell» активно сприяє розвитку цифрової економіки в Україні, співпрацюючи з різними стартапами, підтримуючи інноваційні проекти та просуваючи цифрові технології серед своїх клієнтів.

Компанія також визначається своєю соціальною відповідальністю. «lifecell» запровадив ряд проектів у сфері освіти, медицини та культури, сприяючи розвитку громадського сектора та покращенню якості життя людей.

ТОВ «lifecell» є активним учасником телекомунікаційного ринку України і продовжує працювати над розширенням своїх послуг та поліпшенням досвіду споживачів. За роки свого існування компанія заслужила довіру мільйонів користувачів і продовжує бути ключовим гравцем у сфері мобільного зв'язку в Україні.

SWOT-аналіз компанії «lifecell»

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. Висока якість мобільних телекомунікаційних послуг. «lifecell» відомий своїми надійними мобільними мережами та швидким Інтернетом.</p> <p>2. Сильний бренд. «lifecell» вже зарекомендував себе як впізнаваний та надійний бренд на ринку телекомунікаційних послуг в Україні.</p> <p>3. Інноваційність. Компанія постійно впроваджує нові технології та інновації для поліпшення своїх послуг та задоволення потреб клієнтів.</p> <p>4. Широка мережа покриття. «lifecell» має широку мережу покриття, яка охоплює багато регіонів України, що робить їх послуги доступними для більшої частини населення.</p>	<p>1. Залежність від постачальників. «lifecell» може бути залежним від постачальників мобільного обладнання та технологій, що може впливати на їхню конкурентоспроможність та здатність швидко впроваджувати нові рішення.</p> <p>2. Високий рівень конкуренції. Телекомунікаційний ринок в Україні насичений конкуренцією, що ставить певний тиск на «lifecell» у залученні нових клієнтів та утриманні існуючих. Необхідно постійно підтримувати конкурентну перевагу і розвивати стратегії маркетингу, щоб вибитись вперед у цьому конкурентному середовищі.</p> <p>3. Обмежене покриття мережі. У деяких регіонах може відсутній достатній охоплення мережею «lifecell» або якість сигналу може бути недостатньою. Це може призвести до втрати клієнтів та незадоволення користувачів.</p> <p>4. Обмежений асортимент послуг. У порівнянні з конкурентами, «lifecell» може мати обмежений асортимент послуг або відсутність деяких інноваційних сервісів. Це може обмежувати їхню привабливість для певних сегментів ринку та зменшувати здатність привертати нових клієнтів.</p>
Можливості	Загрози
<p>1. Розширення послуг. «lifecell» може розширити свій портфель послуг, включаючи нові тарифні плани та додаткові сервіси, що дозволить їм залучити більше клієнтів та збільшити свій дохід.</p> <p>2. Зростання попиту на мобільні послуги. Швидкий темп технологічного розвитку та збільшення використання смартфонів призводить до зростання попиту на мобільні послуги. «lifecell» може використовувати цю можливість для збільшення своєї клієнтської бази та прибутку, шляхом пропонування привабливих пакетів послуг та інноваційних рішень.</p>	<p>1. Конкуренція від інших операторів зв'язку. «lifecell» знаходиться в сильній конкурентній боротьбі з іншими провайдерами мобільних послуг, які також намагаються залучити та утримати клієнтів. Це може призвести до зниження цін та збільшення витрат на маркетинг та рекламу.</p> <p>2. Регулювання та зміни в законодавстві. Зміни у телекомунікаційному законодавстві або регулюванні можуть вплинути на діяльність «lifecell» та створити обмеження щодо їхніх можливостей або зобов'язань.</p>

Закінчення табл. 2.1

<p>3. Розвиток 5G. Запровадження технології 5G створює можливості для «lifecell» пропонувати швидкі та стабільні мобільні послуги нового покоління. Це може привернути інноваційних клієнтів та підвищити конкурентоспроможність компанії.</p> <p>4. Партнерство з іншими суб'єктами господарювання. «lifecell» може розглядати можливості партнерства з іншими компаніями або брендами, що дозволить їм отримати доступ до нових ринків або цільових аудиторій та розширити свою клієнтську базу.</p>	<p>3. Зміни в технологіях та споживацьких звичках. Швидкий розвиток технологій та зміни в споживацьких звичках можуть призвести до зміни попиту на певні послуги або вимагати великі інвестиції у впровадження нових технологій.</p> <p>4. Збільшення кількості кіберзагроз. Зростаюча кількість кібератак та загрози безпеці даних можуть становити серйозну загрозу для "lifecell" та спричиняти втрату довіри клієнтів та фінансові збитки.</p>
--	--

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [26]

SWOT-аналіз підтверджує, що у компанії «lifecell» є значні сильні сторони, які включають високу якість мобільних послуг, сильний бренд, інноваційність та широку мережу покриття. Ці переваги сприяють їм утримувати свою конкурентоспроможність на ринку телекомунікаційних послуг в Україні.

Проте, у «lifecell» також існують певні слабкі сторони, такі як залежність від постачальників, високий рівень конкуренції, обмежене покриття мережі та обмежений асортимент послуг. Ці чинники можуть вплинути на їхню здатність залучати та утримувати клієнтів у конкурентному середовищі.

З погляду можливостей, «lifecell» має потенціал для зростання попиту на мобільні послуги, розвитку технології 5G та партнерства з іншими суб'єктами господарювання. Використання цих можливостей може допомогти компанії розширити свою клієнтську базу та підвищити свою конкурентоспроможність.

Однак, також важливо врахувати загрози, зокрема конкуренцію від інших операторів зв'язку, зміни в законодавстві та технологіях, а також загрози кібербезпеки. «lifecell» повинен бути готовим відповідати на ці загрози, вдосконалюючи свої системи та процедури захисту даних.

Загалом, «lifecell» має сильні позиції, але також стикається з викликами. Шлях до успіху полягає в ефективному використанні своїх сильних сторін, врахуванні слабких сторін та використанні можливостей для інновацій та

розвитку. Додаткові аналізи і стратегічне планування допоможуть «lifecell» зміцнити свою позицію на ринку та досягти стійкого успіху.

Було здійснено фінансовий аналіз підприємства ТОВ «lifecell». Загальна вартість майна підприємства збільшувалась протягом розглянутого періоду, з 14 352 265 тис. грн. у 2018 році до 18 930 989 тис. грн. у 2022 році (табл. 2.2). Це свідчить про зростання активів підприємства.

Таблиця 2.2

Аналіз показників вартості майна ТОВ «lifecell», 2018–2022 р.р.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
Вартість всього майна, тис. грн.	14 352 265	13 476 855	16 669 389	17 485 163	18 930 989
Вартість власних коштів підприємства, тис. грн.	4 642 230	4 403 818	7 672 784	8 283 639	9 255 908
Вартість власних оборотних коштів, тис. грн.	-6 596 742	-6 116 533	-4 396 793	-3 178 064	-2 687 410

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [26]

Власні кошти підприємства також збільшувалися з часом, з 4 642 230 тис. грн. у 2018 році до 9 255 908 тис. грн. у 2022 році. Це свідчить про позитивну динаміку стану фінансової стійкості підприємства та його власного капіталу.

Значення вартості власних оборотних коштів вказують на те, що підприємство має витрати, які перевищують його поточні активи протягом всього розглянутого періоду. Це може бути зв'язано з великими затратами на процеси виробництва, інвестиціями або іншими факторами.

Коефіцієнт зносу відображає ступінь зношеності активів підприємства і допомагає оцінити ефективність їх використання. Показник майже не змінюється протягом п'яти років та менше 0,5, що вказує на збереження активів у гарному стані та ефективне використання їх ресурсів (табл. 2.3). Коефіцієнт придатності використовується для оцінки фінансової стабільності та здатності підприємства виконувати свої поточні зобов'язання. Показник майже не

змінюються протягом п'яти років та більше 0,5, це означає, що підприємство має достатні ресурси для покриття своїх поточних зобов'язань.

Таблиця 2.3

Аналіз коефіцієнтів майнового стану ТОВ «lifecell», 2018–2022 р.р.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
Коефіцієнт зносу	-0,60	-0,64	-0,65	-0,62	-0,65
Коефіцієнт придатності	1,60	1,64	1,65	1,62	1,65

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [26]

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності) відображає здатність підприємства виконати свої платежі негайно. За вказаними даними, цей показник поступово зростав з 0,05 в 2018 році до 0,48 в 2022 році (табл. 2.4). Загалом, підприємство показує позитивну динаміку щодо забезпечення своєї ліквідності з плином часу.

Таблиця 2.4

Аналіз показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «lifecell», 2018-2022 рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	0,05	0,06	0,14	0,28	0,48
Проміжний коефіцієнт покриття балансу	0,09	0,11	0,19	0,34	0,58
Коефіцієнт покриття балансу	0,10	0,12	0,20	0,35	0,60
Частка оборотних коштів у активах	0,05	0,06	0,07	0,10	0,21
Частка запасів у поточних активах	0,07	0,05	0,03	0,03	0,04
Частка власних оборотних коштів у запасах	-265,03	-336,33	-243,93	-140,58	-38,55

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [26]

Проміжний коефіцієнт покриття балансу також відображає фінансову стійкість підприємства та його здатність покрити короткострокові зобов'язання за допомогою активів, які швидко можуть бути реалізовані. За наданими даними, цей показник також зростав з 0,09 в 2018 році до 0,58 в 2022 році. Це свідчить про покращення фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт покриття балансу відображає співвідношення між власним та залученим капіталом у підприємстві. За наданими даними, цей показник також збільшується з 0,10 в 2018 році до 0,60 в 2022 році. Це означає, що підприємство все більше залежить від власних коштів для покриття своїх зобов'язань.

Частка оборотних коштів у активах показує, яку частину активів складають оборотні кошти. За наданими даними, цей показник поступово зростав з 0,05 в 2018 році до 0,21 в 2022 році. Це може свідчити про зростання ефективності управління оборотними коштами підприємства.

Частка запасів у поточних активах відображає, яка частка поточних активів підприємства припадає на запаси. За наданими даними, цей показник періодично знижувався з 0,07 в 2018 році до 0,04 в 2022 році. Це може означати, що підприємство зменшує свої запаси або збільшує оборотність запасів.

Частка власних оборотних коштів у запасах відображає, яка частка запасів фінансується за рахунок власних оборотних коштів підприємства. За наданими даними, цей показник показує від'ємне значення, що не є типовим. Ймовірно, є помилка у введенні даних або неправильний розрахунок показника.

Рентабельність продаж вказує на прибутковість компанії відносно обсягів продажу. За останні п'ять років показник постійно зростав і з 2018 року до 2022 року збільшився з 0,02 до 0,20 (табл. 2.5). Це свідчить про покращення ефективності виробництва і/або збуту продукції.

Таблиця 2.5

Оцінка прибутковості ТОВ «lifecell», 2018–2022 р.р., %

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
Рентабельність продаж	0,02	0,06	0,11	0,19	0,20
Рентабельність операційної діяльності	-0,02	-0,07	-0,13	-0,23	-0,25
Рентабельність діяльності до оподаткування	0,12	0,20	-0,0011	-0,11	-0,16
Рентабельність капіталу	-0,04	-0,08	0,0004	0,04	0,06

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [26]

Рентабельність операційної діяльності показує, наскільки успішно компанія управляє своїми операційними витратами. За останні роки цей показник був від'ємним, що означає, що витрати перевищують прибуток від операцій. З 2018 року до 2022 року він погіршився з $-0,02$ до $-0,25$. Це може свідчити про проблеми з управлінням витратами, низьку ефективність операційного процесу або інші фактори, що впливають на прибутковість компанії.

Рентабельність діяльності до оподаткування вказує на те, яка частка прибутку залишається після врахування податків. За останні роки показник також був від'ємним, що свідчить про те, що компанія не має оподаткованого прибутку. З 2018 року до 2022 року рентабельність діяльності до оподаткування погіршилася з $0,00$ до $-0,16$. Це може бути зумовлено різними факторами, такими як високі податкові ставки, збільшення витрат або неплатоспроможність компанії.

Рентабельність капіталу вказує на дохідність вкладених в компанію коштів. За останні роки цей показник покращився, хоча все ще знаходиться на низькому рівні. З 2018 року до 2022 року рентабельність капіталу зросла з $0,00$ до $0,06$. Це може свідчити про покращення ефективності використання капіталу або збільшення дохідності інвестицій компанії.

Коефіцієнт співвідношення позичених і власних коштів вказує на те, в якій мірі компанія використовує позичені кошти порівняно з власними. Загальна тенденція спостерігається у зменшенні співвідношення позичених і власних коштів протягом періоду з 2018 по 2022 рік (табл. 2.6). Це може свідчити про зменшення залежності компанії від зовнішнього фінансування і покращення її фінансового стану.

Коефіцієнт автономії показує, яка частина активів компанії фінансується власним капіталом. За розглянутий період спостерігається послідовне зростання коефіцієнта автономії, що може свідчити про зміцнення фінансової стійкості компанії та збільшення її власних ресурсів.

Аналіз показників фінансової стійкості ТОВ «lifecell», 2018–2022 р.р.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
Коефіцієнт співвідношення позичених і власних коштів	2,09	2,06	1,17	1,11	1,05
Коефіцієнт автономії	0,32	0,33	0,46	0,47	0,49
Коефіцієнт маневреності власних коштів	-1,42	-1,39	-0,57	-0,38	-0,29
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,68	0,67	0,54	0,53	0,51
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,34	0,33	0,31	0,34	0,25
Коефіцієнт фінансового левериджу	0,51	0,49	0,46	0,52	0,33
Показник заборгованості кредиторам	0,14	0,16	0,14	0,15	0,16

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [26]

Коефіцієнт маневреності власних коштів відображає можливість компанії здійснювати операції з власними коштами. Від’ємні значення коефіцієнта вказують на те, що компанія використовує додаткові джерела фінансування, окрім власних коштів. Протягом розглянутого періоду коефіцієнт маневреності власних коштів поступово зменшується, що може свідчити про зростання залежності компанії від зовнішнього фінансування.

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу вказує на ступінь концентрації капіталу в компанії. Чим більше значення коефіцієнта, тим більше залученої зовнішньої фінансової підтримки в компанії. За розглянутий період спостерігається певне зменшення коефіцієнта, що може свідчити про зменшення залежності компанії від зовнішнього капіталу.

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів показує частку довгострокових позикових коштів в загальній структурі залученого капіталу

компанії. Значення коефіцієнта практично залишаються стабільними протягом періоду 2018-2022 років, що може вказувати на певну стійкість у фінансуванні компанії довгостроковими позиковими коштами.

Коефіцієнт фінансового левериджу відображає залежність компанії від зовнішнього фінансування в порівнянні з її власним капіталом. Спостерігається коливання значення коефіцієнта протягом розглянутого періоду, але загалом можна сказати, що компанія має помірну залежність від зовнішнього фінансування.

Показник заборгованості кредиторам вказує на ступінь заборгованості компанії перед кредиторами. Значення показника за розглянутий період залишаються практично стабільними. Висока стабільність може свідчити про розумне управління фінансовими зобов'язаннями компанії.

Таблиця 2.7

Аналіз ділової активності ТОВ «lifecell», 2018–2022 р.р.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
Загальна оборотність капіталу	0,37	0,44	0,41	0,49	0,50
Оборотність готової продукції	366,10	615,87	806,78	1072,26	188,65
Оборотність запасів	211,66	329,03	379,24	375,22	135,00
Оборотність дебіторської заборгованості	17,46	20,23	23,68	27,66	14,36
Середній строк обороту дебіторської заборгованості	20,62	17,79	15,20	13,01	25,07
Оборотність кредиторської заборгованості	3,30	3,62	3,45	7,13	6,97
Середній строк обороту кредиторської заборгованості	109,11	99,47	104,50	50,47	51,62
Фондовіддача необоротних активів	0,25	0,26	0,29	0,31	0,31
Оборотність власного капіталу	1,13	1,36	0,89	1,02	1,02

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [26]

Загальна оборотність капіталу показує, як швидко компанія генерує прибуток на кожен одиницю вкладеного капіталу. За останні п'ять років показник покращується, що свідчить про ефективніше використання капіталу компанією (табл. 2.7).

Оборотність готової продукції вказує на ефективність управління виробничим процесом. Показник значно змінюється в різні роки, що може вказувати на коливання в обсязі виробництва або зміни в стратегії компанії.

Оборотність запасів показує, як швидко компанія обертає свої запаси. За останні роки оборотність запасів зменшилась, що може вказувати на накопичення запасів або погіршення управління ними.

Оборотність дебіторської заборгованості вказує на те, як швидко компанія збирає кошти від своїх клієнтів. За останні п'ять років оборотність дебіторської заборгованості зростала, що може свідчити про покращення управління виконанням заборгованостей.

Середній строк обороту дебіторської заборгованості вказує на середню кількість днів, необхідних компанії для отримання платежу від своїх клієнтів. За останні роки середній строк обороту дебіторської заборгованості зменшується, що може свідчити про прискорення процесу збору коштів.

Оборотність кредиторської заборгованості вказує на те, як швидко компанія погашає свої зобов'язання перед постачальниками. За останні роки оборотність кредиторської заборгованості зростала, що може свідчити про погіршення управління платежами компанії.

Середній строк обороту кредиторської заборгованості вказує на середню кількість днів, на які компанія відкладає погашення своїх зобов'язань перед постачальниками. За останні роки середній строк обороту кредиторської заборгованості зменшується, що може свідчити про покращення управління платежами компанії.

Фондовіддача необоротних активів вказує на ефективність використання необоротних активів компанією. Показник залишається стабільним протягом

останніх п'яти років, що може свідчити про стабільну ефективність управління необоротними активами.

Оборотність власного капіталу вказує на те, як швидко компанія генерує прибуток на кожну одиницю свого власного капіталу. Показник коливається, але в цілому за останні п'ять років показується стабільним.

2.2. Моделювання фінансових ризиків підприємства

Банкрутство – це юридичний статус підприємства або фізичної особи, коли вони оголошуються неплатоспроможними і не можуть погасити свої фінансові зобов'язання перед кредиторами. Це стан, коли активи підприємства недостатні для задоволення його зобов'язань, і виникає потреба в організованому процесі ліквідації або реструктуризації з метою максимального задоволення вимог кредиторів.

Використання моделей діагностики ймовірності банкрутства дає можливість за обмеженою кількістю показників оперативно отримати дані про фінансовий стан підприємства й вчасно попередити загрозу кризового стану. Але вони не вказують на причину, які з факторів вплинули на зміну рівня фінансової стійкості; а також не надають інформацію щодо подальшого розвитку підприємства.

Ризик банкрутства підприємства ТОВ «lifecell» змоделюємо за допомогою таких моделей:

- модель Е. Альтмана.
- модель Р. Ліса.
- модель Р. Таффлера і Г. Тішоу.
- модель Г. Спрінгейта.
- модель О. Терещенка.
- модель А. Матвійчука.

У. Бівер встановив, що ряд показників може розрізняти відповідні вибірки невдалих фірм протягом п'яти років до відмови. Після визначення початкових

груп та вибору фірм він запропонував збирати дані балансу та звіту про прибутки та збитки. У дослідженні У. Бівера було зроблено висновок, що співвідношення грошових потоків і боргу було найкращим прогнозом одного коефіцієнта. Це співвідношення не враховувалося у дослідженні Е. Альтмана 1968 року через відсутність послідовних і точних даних щодо амортизації та руху грошових коштів.

Із початкового списку з 22 змінних Е. Альтманом було обрано п'ять, які виконують найкращу спільну роботу в прогнозуванні банкрутства [27]. Функція має наступний вигляд:

$$Z = 1,2x_1 + 1,4x_2 + 3,3x_3 + 0,6x_4 + 0,999x_5, \quad (2.1)$$

де X_1 – робочий капітал / загальна вартість активів (ф.1 1195/ф.1 1595/ф.1 1300);

X_2 – нерозподілений прибуток / загальна вартість активів (ф.2 2350/ф.1 1300);

X_3 – операційний прибуток / загальна вартість активів (ф.2 2290/ф.1 1300);

X_4 – ринкова вартість акцій / заборгованість (ф.1 1495/ф.1 1595+ф.1 1695);

X_5 – чистий дохід від реалізації / загальна вартість активів (ф.2 2000/ф.1 1300).

У табл. 2.8 наведені результати розрахунків індикаторів на основі даних фінансової звітності підприємства.

Таблиця 2.8

Значення індикаторів для розрахунку ймовірності настання банкрутства

ТОВ «lifecell» за моделлю Е. Альтмана, 2018-2022 рр.

	2018	2019	2020	2021	2022
x_1	-0,115	-0,101	-0,146	-0,150	0,050
x_2	-1,146	-1,305	-0,899	-0,822	-0,708
x_3	0,006	0,028	0,046	0,091	0,100
x_4	0,478	0,485	0,853	0,900	0,957
x_5	0,367	0,444	0,410	0,485	0,497
Z	-1,070	-1,120	-0,360	-0,005	0,468

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [26]

Одержані значення показника Z можна інтегрувати так:

- значення показника Z до 1,8 – імовірність банкрутства дуже висока;
- значення показника Z від 1,8 до 2,6 – імовірність висока;
- значення показника Z від 2,6 до 3 – імовірність можлива;
- значення показника Z від 3 – імовірність дуже низька.

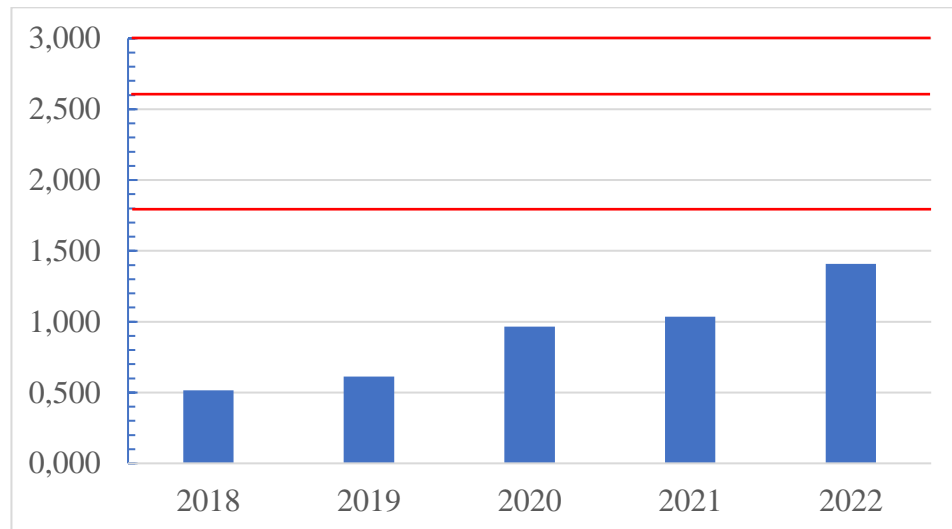

Рис. 2.1. Графічне відображення інтегрального показника рівня загрози банкрутства ТОВ «lifecell» за моделлю Е. Альтмана.

Отже, на основі показників табл. 2.8 інтегральний показник рівня загрози банкрутства за моделлю Е. Альтмана впродовж 2018-2022 рр. зростає, але імовірність банкрутства дуже висока.

Чотирьохфакторна модель Ліса була розроблена в 1972 р Романом Лісом для підприємств Великобританії. У цій моделі фактори-ознаки враховують такі результати діяльності, як ліквідність, рентабельність і фінансова незалежність організації [28]. Функція має наступний вигляд:

$$Z = 0,063x_1 + 0,092x_2 + 0,057x_3 + 0,001x_4, \quad (2.2)$$

де X_1 – оборотний капітал / загальна вартість активів (ф.1 1195-ф.1 1695/ф.1 1300);

X_2 – операційний прибуток / загальна вартість активів (ф.2 2190/ф.1 1300);

X_3 – нерозподілений прибуток / загальна вартість активів (ф.1 1420/ф.1 1300);

X_4 – власний капітал / позичковий капітал (ф.1 1495/ф.1 1595+ф.1 1695).

У табл. 2.9 наведені результати розрахунків індикаторів на основі даних фінансової звітності підприємства.

Таблиця 2.9

Значення індикаторів для розрахунку ймовірності настання банкрутства ТОВ «lifecell» за моделлю Р. Ліса, 2018-2022 рр.

	2018	2019	2020	2021	2022
x ₁	-0,460	-0,454	-0,264	-0,182	-0,142
x ₂	0,006	0,028	0,046	0,091	0,100
x ₃	-1,146	-1,305	-0,899	-0,822	-0,708
x ₄	0,478	0,485	0,853	0,900	0,957
Z	-0,093	-0,100	-0,063	-0,049	-0,039

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [26]

Одержані значення показника Z можна інтегрувати так:

- значення показника $Z \leq 0,037$ – є імовірність банкрутства.

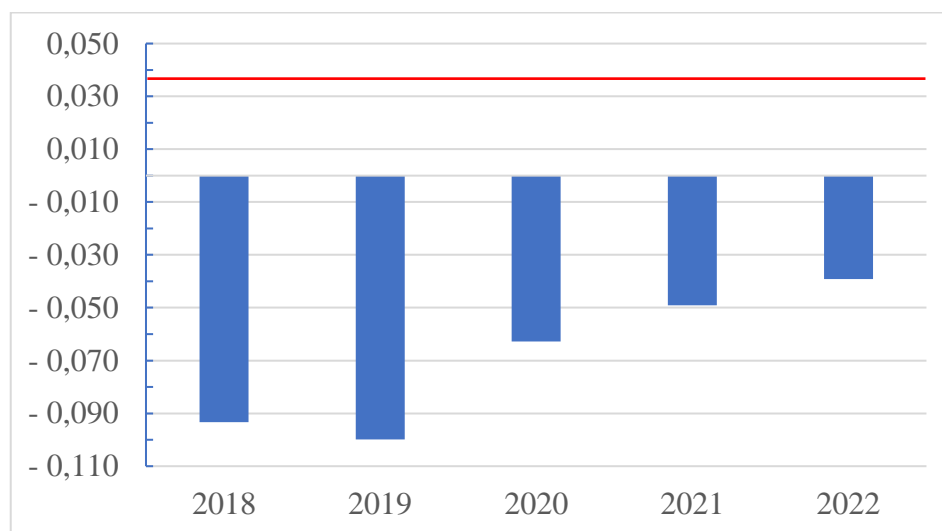

Рис. 2.2. Графічне відображення інтегрального показника рівня загрози банкрутства ТОВ «lifecell» за моделлю Р. Ліса.

Отже, на основі показників табл. 2.9 інтегральний показник рівня загрози банкрутства за моделлю Р. Ліса впродовж 2018-2022 рр. зростає, але все ще є загроза банкрутства.

Модель банкрутства Таффлера (1977 р.) базується на підході підрахунку балів і являє собою лінійну регресійну модель з чотирма фінансовими

коефіцієнтами, що було розроблено для оцінки фінансової стійкості 46 компаній у Великобританії, які йшли до дефолту та 46 компаній, які були стабільними протягом 1969-1975 років. Було обрано коефіцієнти, які легко визначаються і відображають найсуттєвіші зв'язки з платоспроможністю компаній [29].

Загальний економічний сенс моделі полягає у функціонуванні кількох показників, що характеризують економічний потенціал підприємства та результатів його діяльності за минулий період. Функція має наступний вигляд:

$$Z = 0,53x_1 + 0,13x_2 + 0,18x_3 + 0,16x_4, \quad (2.3)$$

де X_1 – операційний прибуток / загальна вартість активів (ф.2 2190/ф.1 1300);

X_2 – оборотні активи / загальна вартість активів (ф.1 1195/ф.1 1300);

X_3 – короткострокові зобов'язання / загальна вартість активів (ф.1 1690/ф.1 1300);

X_4 – чистий дохід від реалізації / загальна вартість активів (ф.2 2000/ф.1 1300).

У табл. 2.10 наведені результати розрахунків індикаторів на основі даних фінансової звітності підприємства.

Таблиця 2.10

Значення індикаторів для розрахунку ймовірності настання банкрутства
ТОВ «lifecell» за моделлю Р. Таффлера і Г. Тішоу, 2018-2022 рр.

	2018	2019	2020	2021	2022
x_1	0,006	0,028	0,046	0,091	0,100
x_2	0,051	0,059	0,065	0,097	0,209
x_3	0,001	0,001	0,001	0,001	0,000
x_4	0,367	0,444	0,410	0,485	0,497
Z	0,068	0,094	0,099	0,139	0,160

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [26]

Одержані значення показника Z можна інтегрувати так:

- значення показника $Z \leq 0,2$ – є імовірність банкрутства.

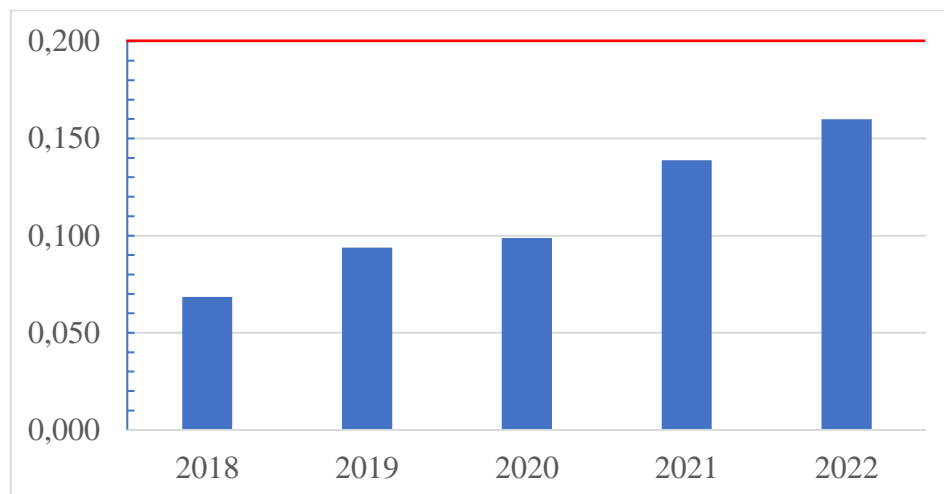

Рис. 2.3. Графічне відображення інтегрального показника рівня загрози банкрутства ТОВ «lifecell» за моделлю Р. Таффлера і Г. Тішоу.

Отже, на основі показників табл. 2.10 інтегральний показник рівня загрози банкрутства за моделлю Р. Таффлера і Г. Тішоу впродовж 2018-2022 рр. зростає, але є імовірність банкрутства.

Спрингтейт у 1978 році продовжив дослідження Альтмана та провів аудиторський аналіз, щоб вибрати 4 відповідних фінансових коефіцієнта, включаючи оборотні кошти на загальні активи, прибуток до відсотків та податки на загальні активи, прибуток до оподаткування перед поточним боргом, продажі на загальні активи з 19 пропорцій які використовували найкращі співвідношення для виявлення здорових та збанкрутілих компаній. Після тестування в 40 компаніях було створено модель, яка досягла 92,5% від правильного прогнозу [30]. Функція має наступний вигляд:

$$Z = 1,03x_1 + 3,07x_2 + 0,66x_3 + 0,4x_4, \quad (2.4)$$

де X_1 – робочий капітал / загальна вартість активів (ф.1 1195-ф.1 1595/ф.1 1300);

X_2 – прибуток до сплати податків і відсотків / загальна вартість активів (ф.2 2290/ф.1 1300);

X_3 – прибуток до сплати податків / короткострокові зобов'язання (ф.2 2290/ф.1 1695);

X_4 – обсяг продажів / загальна вартість активів (ф.2 2000/ф.1 1300).

У табл. 2.11 наведені результати розрахунків індикаторів на основі даних фінансової звітності підприємства.

Таблиця 2.11

Значення індикаторів для розрахунку ймовірності настання банкрутства ТОВ «lifecell» за моделлю Г. Спрінгейта, 2018-2022 рр.

	2018	2019	2020	2021	2022
x ₁	-0,460	-0,454	-0,264	-0,182	-0,142
x ₂	0,000	0,000	0,000	0,043	0,063
x ₃	0,000	0,000	0,001	0,154	0,179
x ₄	0,367	0,444	0,410	0,485	0,497
Z	-0,327	-0,290	-0,106	0,241	0,363

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [26]

Одержані значення показника Z можна інтегрувати так:

- значення показника Z до 0,862 – імовірність банкрутства висока;
- значення показника Z від 2,45 – імовірність банкрутства мінімальна.

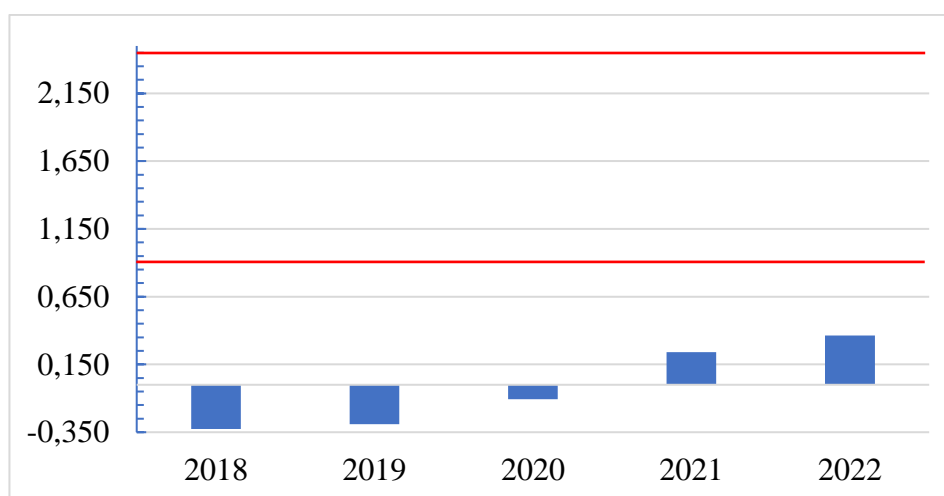

Рис. 2.4. Графічне відображення інтегрального показника рівня загрози банкрутства ТОВ «lifecell» за моделлю Г. Спрінгейта.

Отже, на основі показників табл. 2.11 інтегральний показник рівня загрози банкрутства за моделлю Г. Спрінгейта впродовж 2018-2022 рр. зростав, але імовірність банкрутства висока.

Українським вченим О. Терещенко розроблено універсальна дискримінантна функція, що є оптимальною для діагностування ймовірності

банкрутства українських підприємств. Вчений вважав, що розроблена функція враховує всі складові фінансового стану підприємства: ліквідність, прибутковість, оборотність, структуру майна, капіталу тощо [31]. Функція має наступний вигляд:

$$Z = 1,5x_1 + 0,08x_2 + 10x_3 + 5x_4 + 0,3x_5 + 0,1x_6, \quad (2.5)$$

де, X_1 – cash-flow / зобов'язання (ф.2. 2350+ф.1 1195/ф.1 1595+ф.1 1695);

X_2 – валюта балансу / зобов'язання (ф.1 1300/ф.1 1596+ф.1 1695);

X_3 – прибуток / валюта балансу (ф.2 2350/ф.1 1300);

X_4 – прибуток / виручка від реалізації (ф.2 2350/ф.2 2000);

X_5 – виробничі запаси / виручка від реалізації (ф.1 1101...1104/ф.2 2000);

X_6 – виручка від реалізації / валюта балансу (ф.2 2000/ф.1 1300).

У табл. 2.12 наведені результати розрахунків індикаторів на основі даних фінансової звітності підприємства.

Таблиця 2.12

Значення індикаторів для розрахунку ймовірності настання банкрутства ТОВ «lifecell» за моделлю О. О. Терещенка, 2018-2022 рр.

	2018	2019	2020	2021	2022
x_1	0,075	0,088	0,408	0,251	0,510
x_2	1,478	1,485	1,853	1,900	1,957
x_3	0,000	0,000	0,155	0,035	0,051
x_4	0,000	0,000	0,379	0,072	0,103
x_5	0,005	0,003	0,003	0,003	0,007
x_6	0,367	0,444	0,410	0,485	0,497
Z	0,269	0,296	4,249	1,288	2,004

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [26]

Одержані значення показника Z можна інтегрувати так:

- значення показника Z до 0 – підприємство є напівбанкрутом;
- значення показника Z від 0 до 1 – загроза банкрутства, якщо не буде вжито санаційних заходів;
- значення показника Z від 1 до 2 – фінансова рівновага порушена, за переходу на антикризове управління банкрутство не загрожує;

– значення показника Z від 2 – банкрутство не загрожує.

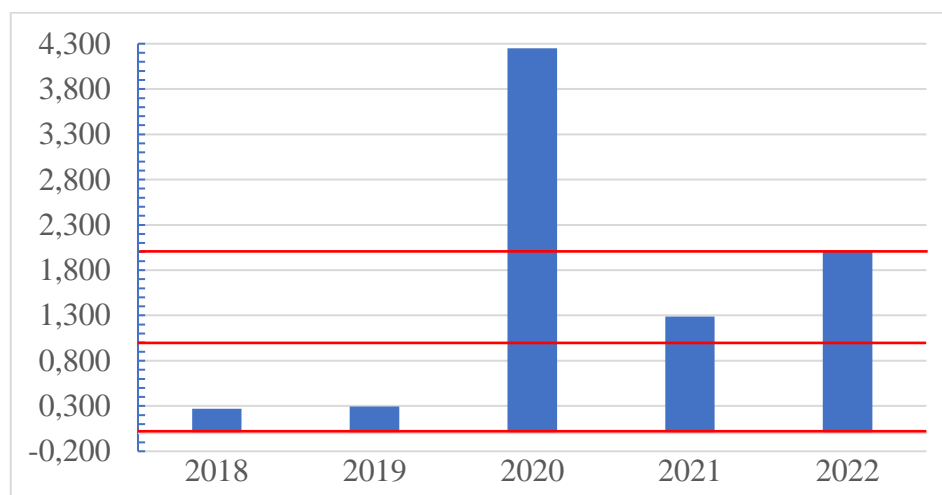

Рис. 2.5. Графічне відображення інтегрального показника рівня загрози банкрутства ТОВ «lifecell» за моделлю О. О. Терещенка.

Отже, на основі показників табл. 2.12 інтегральний показник рівня загрози банкрутства за моделлю О. О. Терещенка впродовж 2018-2022 рр. змінювався, так у 2020 році він зріс до 4,249, але потім впав до 1,288. За значенням показника виходить, що фінансова рівновага порушена, за переходу на антикризове управління банкрутство не загрожує, або взагалі банкрутство не загрожує.

До українських моделей належить Z -показник банкрутства підприємства А. Матвійчука. Модель було розроблено у 2007 році, вона враховує сім коефіцієнтів, які найбільше впливають на діяльність українських підприємств і спроможні при їхній невідповідності призвести до банкрутства [32]. Функція має наступний вигляд:

$$Z = 0,033x_1 + 0,268x_2 + 0,045x_3 - 0,018x_4 - 0,004x_5 - 0,015x_6 + 0,702x_7, \quad (2.6)$$

де, X_1 – оборотні активи / необоротні активи (ф.1 1195/ф.1 1095);

X_2 – чистий дохід від реалізації / поточні зобов'язання (ф.2 2000/ф.1 1695);

X_3 – чистий дохід від реалізації / власний капітал (ф.2 2000/ф.1 1495);

X_4 – баланс / чистий дохід від реалізації (ф.1 1300/ф.2 2000);

X_5 – (оборотні активи - поточні зобов'язання) / оборотні активи (ф.1 1195-ф.1 1695/ф.1 1195);

X_6 – (довгострокові зобов'язання + поточні зобов'язання) / баланс (ф.1 1595+ф.1 1695/ф.1 1300);

X_7 – власний капітал / (забезпечення подальших витрат і платежів + довгострокові зобов'язання + поточні зобов'язання) (ф.1 1495/(ф.1 1520+ф.1 1525)+ ф.1 1595+ф.1 1695).

У табл. 2.13 наведені результати розрахунків індикаторів на основі даних фінансової звітності підприємства.

Таблиця 2.13

Значення індикаторів для розрахунку ймовірності настання банкрутства

ТОВ «lifecell» за моделлю А. В. Матвійчука, 2018-2022 рр.

	2018	2019	2020	2021	2022
x ₁	0,054	0,063	0,070	0,108	0,265
x ₂	0,719	0,865	1,247	1,738	1,415
x ₃	1,135	1,359	0,891	1,024	1,017
x ₄	2,724	2,252	2,439	2,061	2,011
x ₅	-9,010	-7,672	-4,052	-1,867	-0,678
x ₆	0,677	0,673	0,540	0,526	0,511
x ₇	0,471	0,472	0,823	0,864	0,913
Z	0,553	0,607	0,919	1,084	1,033

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [26]

Одержані значення показника Z можна інтегрувати так:

– значення показника Z від 1,104 – низька ймовірність банкрутства, стійкий фінансовий стан;

– значення показника Z до 1,104 – загроза фінансової кризи.

Отже, на основі показників табл. 2.13 інтегральний показник рівня загрози банкрутства за моделлю А. В. Матвійчука впродовж 2018-2022 рр. зростає, але все ще є загроза фінансової кризи.

Порівняємо результати оцінки ймовірності банкрутства компанії, отримані за допомогою різних методів (табл. 2.14).

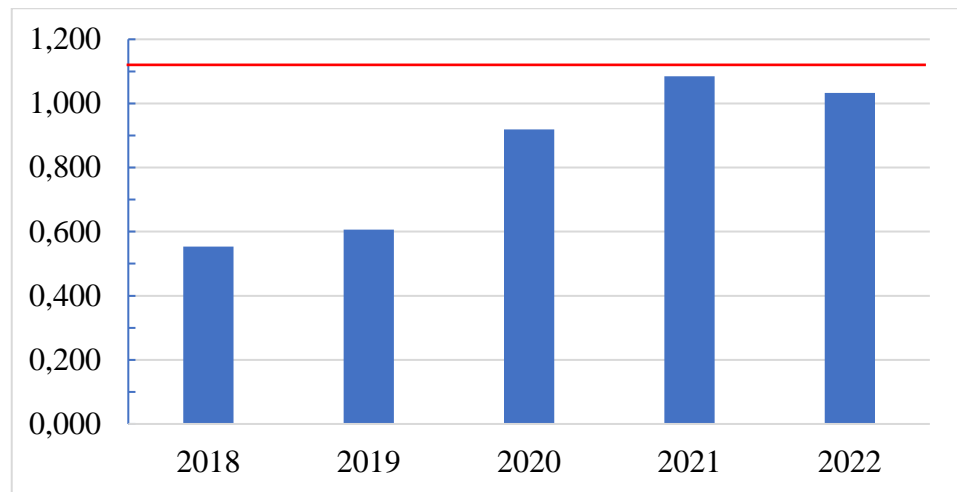

Рис. 2.6. Графічне відображення інтегрального показника рівня загрози банкрутства ТОВ «lifecell» за моделлю А. В. Матвійчука.

Таблиця 2.14

Зведена таблиця індикаторів ймовірності настання банкрутства ТОВ «lifecell» за моделями, 2018-2022 рр.

Модель	2018	2019	2020	2021	2022
Е. Альтмана	Висока	Висока	Висока	Висока	Висока
Р. Ліса	Загрожує	Загрожує	Загрожує	Загрожує	Загрожує
Р. Таффлера і Г. Тішоу	Загрожує	Загрожує	Загрожує	Загрожує	Загрожує
Г. Спрінгейта	Висока	Висока	Висока	Висока	Висока
О. Терещенка	Висока	Висока	Низька	Невелика	Низька
А. Матвійчука	Висока	Висока	Висока	Висока	Висока

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [26]

Як бачимо з табл. 2.14, в цілому моделі показують один і той же результат. Таким чином, проведене дослідження дає підстави стверджувати, що для підприємства присутня на даний час загроза банкрутства. Проте простежується позитивна тенденція до збільшення показника Z для всіх розглянутих моделей ідентифікації фінансової кризи на підприємстві ТОВ «lifecell».

2.3. Управління фінансами підприємства в умовах ризику банкрутства

Система моніторингу фінансових ризиків являє собою сукупність інформаційно-аналітичних та контрольних заходів щодо управління фінансовими ризиками зміст яких полягає у зборі та обробці необхідної інформації про динаміку змін відповідних показників, а також надання результатів для аналізу відхилень, оцінки їхнього впливу на рівень витрат підприємства, генерації та реалізації належних управлінських рішень, необхідних для оперативного та повного пристосування підприємства до змін зовнішніх та внутрішніх умов господарювання.

Функціональне наповнення системи моніторингу фінансових ризиків має бути більш широким, ніж простий комплекс заходів із відстеження умов господарського середовища. Тобто, дієвість функціонування системи моніторингу, буде забезпечуватися прогностно-діагностичною спрямованістю усіх операцій, що будуть виконуватися в межах реалізації інформаційно-аналітичних процедур.

При цьому важливого значення набуває необхідність структуризації інформаційної бази відносно повного висвітлення та класифікації усіх факторів ризику, що мають бути враховані при побудові системи моніторингу (рис. 2.7), а також встановлення характеру й закономірностей зміни інтенсивності взаємного впливу цих факторів фінансового ризику на діяльність підприємства у цілому та один на одного зокрема [23].

Побудова профілю ризику передбачає поглиблений аналіз факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Із виявленого різноманіття факторів виокремити низку факторів, що є ключовими для самого підприємства. Для впровадження таких заходів та визначення необхідних параметрів доцільно використання експертного методу.

Оцінка ступеня впливу ризику на підприємство включає побудову моделі впливу ризику, де основними параметрами виступають вірогідність настання та імовірні наслідки прояву ризику.

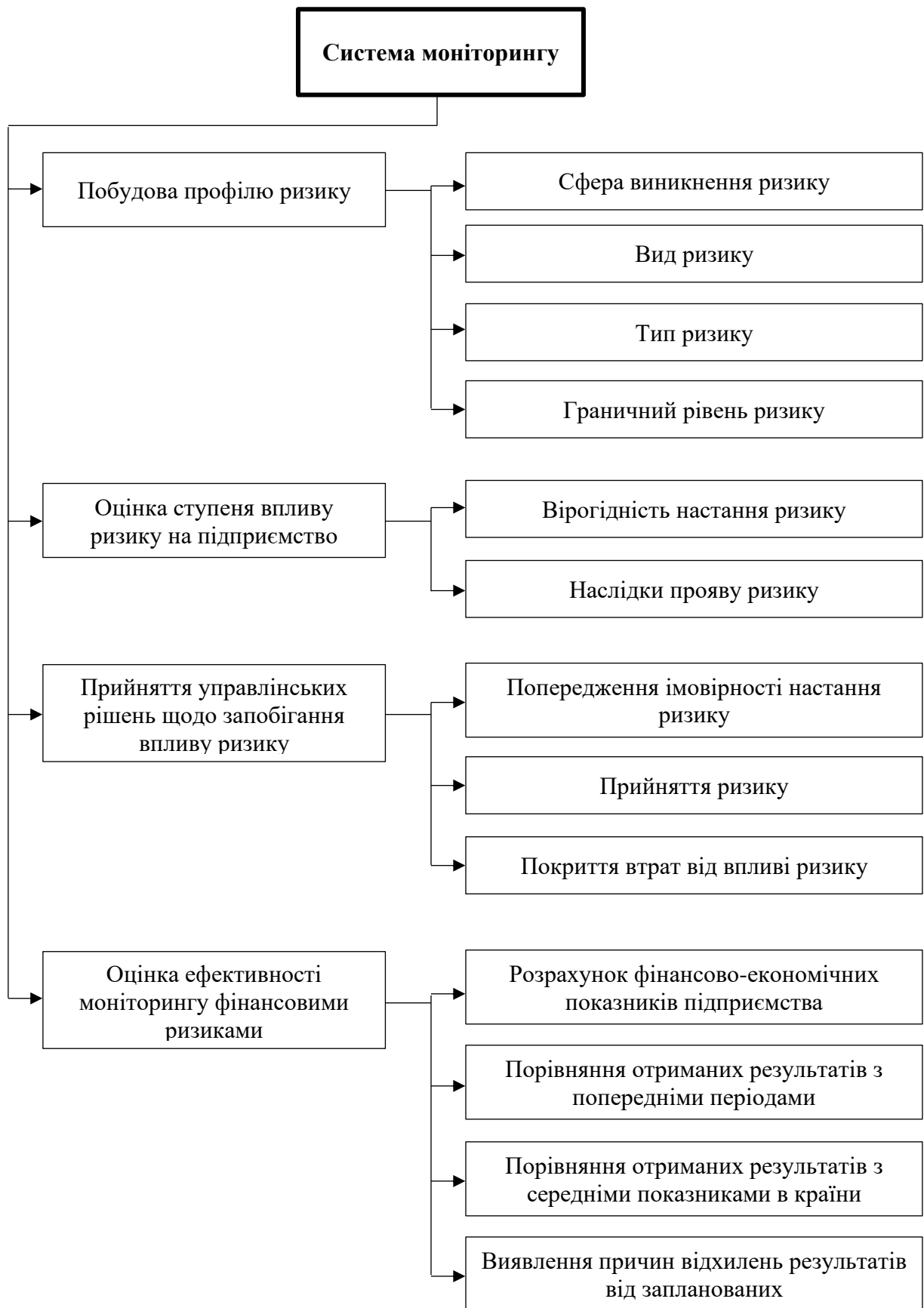

Рис. 2.7. Система моніторингу фінансових ризиків підприємства.

Джерело: побудовано автором на основі [10]

Прийняття управлінських рішень щодо запобігання впливу ризику включає:

- страхування ризиків та зазначення необхідних положень у відповідних угодах, розпорядницьких документах тощо.

- забезпечення підприємства певними фінансовими резервами для покриття допустимого негативного впливу ризику в разі неможливості уникнення.

- покриття фінансових втрат від передчасно непередбаченого негативного впливу фактору.

Оцінка ефективності моніторингу фінансовими ризиками:

Визначення та проведення розрахунку необхідних фінансово-аналітичних показників, виявлених в ході аналізу факторів.

Аналіз результатів розрахунків з даними попередніх років або з показником-еталоном, яким може виступати середнє значення показника в галузі, в країні, або зіставлення із аналогічними значеннями підприємств-конкурентів.

Виявлення причин відхилення показників від запланованих параметрів та настання фінансових втрат через вплив факторів фінансового ризику.

На управлінському рівні вжити відповідних заходів для усунення та запобігання в подальшому подібних прорахунків.

Виходячи з проведеного моделювання ризику банкрутства на підприємстві ТОВ «lifecell», з якого виходить, що рівень ризику високий, розглянемо стратегії його управління. Виходячи з рис. 2.8, існує два види стратегій, захисна та наступальна. Розглянемо та запропонуємо стратегії для управління ризиком банкрутства на підприємстві ТОВ «lifecell».

Скорочення витрат – підприємство може зосередитись на зменшенні непотрібних або невиправданих витрат. Це може включати оптимізацію процесів, пошук більш ефективних постачальників, перегляд контрактів з постачальниками тощо.

Рис. 2.8. Стратегії управління ризиком на підприємстві.

Джерело: побудовано автором

Скорочення виробництва і збуту – у разі збільшення ризиків, пов'язаних з попитом на продукцію або послуги компанії, може бути доцільним зменшення обсягів виробництва та збуту. Це дозволить уникнути накопичення запасів і зменшити витрати на зберігання і просування товарів.

Закриття підрозділів – у деяких випадках, коли певний підрозділ або підприємство не приносить достатньої прибутку або стає джерелом значних ризиків, компанія може прийняти рішення про його закриття. Це дозволить сконцентрувати ресурси на більш перспективних напрямках діяльності.

Скорочення персоналу – у складних економічних умовах або в разі виникнення фінансових труднощів, підприємство може бути змушене зменшити свій штат працівників. Це може включати звільнення, не заповнення вакансій або відставки.

Активний маркетинг, високі ціни – підприємство може використовувати активну маркетингову стратегію, спрямовану на залучення нових клієнтів і збереження існуючих. Це може включати рекламні кампанії, акції, пропозиції із знижками, програми лояльності та інші заходи, що сприяють збільшенню обсягів

продажу. Також компанія може стратегічно встановлювати високі ціни на свою продукцію або послуги, якщо вона має конкурентну перевагу або високу якість.

Удосконалення управління – компанія може зосередитись на вдосконаленні своїх управлінських процесів та систем. Це може включати впровадження ефективних систем управління, автоматизацію бізнес-процесів, покращення комунікації та співпраці між підрозділами, розробку стратегічного планування та контролю над ризиками. Ефективне управління може допомогти підприємству оперативно реагувати на ризики і використовувати можливості.

Використання резервів – підприємство може створити фінансові резерви для зменшення фінансового ризику. Це може включати створення резервних фондів для непередбачених витрат або кризових ситуацій, придбання страхових полісів на ризиковані активи або розробку фінансових планів, які передбачають використання резервів у разі потреби.

Модернізація – компанія може інвестувати в модернізацію своїх технологій, обладнання та інфраструктури. Це може допомогти зменшити ризики, пов'язані з застарілою технологією, підвищити продуктивність, якість і ефективність діяльності підприємства.

Застосування захисної стратегії управління ризиком банкрутства на підприємстві ТОВ «lifecell», може включати наступні кроки:

Аналіз фінансового стану – проведення детального аналізу фінансового стану компанії, включаючи оцінку платоспроможності, заборгованості, прибутковості та фінансових потоків. Це дозволить виявити потенційні ризики та слабкі місця, що можуть призвести до банкрутства.

Зменшення витрат – проведення аналізу витрат і виявлення області, де можна здійснити скорочення або оптимізацію. Це може включати перегляд контрактів з постачальниками, пошук ефективніших способів виробництва, скорочення непотрібних витрат та контроль над витратами персоналу.

Диверсифікація ризиків – розглянути можливості диверсифікації бізнесу шляхом розширення продуктового портфеля або входу на нові ринки. Це

допоможе зменшити залежність від конкретного сегменту або ринку і зробить компанію більш стійкою до змін у ситуації на ринку.

Поліпшення управління кредитами та заборгованістю – встановлення ефективної системи контролю кредитів, моніторингу заборгованостей та виконання платежів. Це допоможе зменшити ризик неплатоспроможності клієнтів і втрати через неоплачені рахунки.

Реструктуризація боргу – у випадку, якщо компанія має значні зобов'язання, може бути цікаво розглянути опції реструктуризації боргу. Це може включати переговори з кредиторами про перегляд графіка погашення боргу, зменшення процентних ставок або перетворення боргу в інші форми капіталу.

Пошук додаткових джерел фінансування – розглянути можливість залучення додаткових джерел фінансування, таких як інвестиції, позики або підвищення капіталу. Це може допомогти підприємству покрити поточні зобов'язання і зберегти фінансову стійкість.

Застосування наступальної стратегії управління ризиком банкрутства на підприємстві ТОВ «lifecell» може включати наступні кроки:

Активний маркетинг та високі ціни – розробка стратегії активного маркетингу для залучення нових клієнтів та збереження існуючих. Це може включати рекламні кампанії, просування у соціальних мережах, партнерства з іншими компаніями та інші маркетингові заходи. Крім того, встановіть конкурентоспроможні ціни на свої послуги, забезпечуючи високу якість та додаткову вартість для клієнтів.

Удосконалення управління – впровадження ефективної системи управління, що допоможуть оптимізувати бізнес-процеси та збільшити ефективність діяльності. Використовуйте сучасні інструменти та технології для автоматизації процесів, покращення комунікації та співпраці між підрозділами, а також для кращого контролю над фінансовими показниками та ризиками.

Використання резервів – створення фінансових резервів для забезпечення фінансової стійкості підприємства. Це може включати формування резервних

фондів на непередбачені витрати, кризові ситуації або втрати, а також розробку стратегічних фінансових планів з використанням цих резервів в разі потреби.

Інновації та розвиток – зосередження на інноваціях і розвитку нових продуктів та послуг. Дослідження ринкових тенденції, вивчення потреб клієнтів та конкурентів, інвестування у дослідження та розробки. Це дозволить підприємству залишатися конкурентоспроможним, привертати нових клієнтів та зберігати існуючих.

Партнерства та розширення ринків – розглянути можливість укладання партнерських угод з іншими компаніями, які можуть допомогти розширити ринки збуту або впровадити нові послуги. Це дозволить розширити клієнтську базу та збільшити прибуток.

Також розглянемо напрями та шляхи подолання банкрутства, на підставі фінансового аналізу підприємства ТОВ «lifecell». Виходячи з цього аналізу, та зіставляючи фактори з табл. 2.15, визначаємо, що кризовий рівень підприємства ТОВ «lifecell» є низьким.

Визначивши рівень, розглянемо основні напрями та шляхи подолання банкрутства (табл. 2.16).

Засоби управління ризиками включають превентивні, обмежуючі та компенсуючі заходи. Давайте розглянемо кожен з цих типів.

Превентивні засоби управління ризиками – превентивні засоби спрямовані на запобігання виникненню ризиків або зниження їх впливу.

Обмежуючі засоби управління ризиками – обмежуючі засоби спрямовані на зниження впливу ризиків у разі їх виникнення.

Компенсуючі засоби управління ризиками – компенсуючі засоби спрямовані на зменшення наслідків ризиків або відновлення після їх виникнення.

Ці засоби управління ризиками можуть використовуватися окремо або в поєднанні один з одним, залежно від специфіки ситуації та потреб організації чи проекту.

Характеристика кризового рівня

Кризовий рівень	Фактори-провокатори (ознаки) кризи	Характеристика рівня
Високий	<ul style="list-style-type: none"> - спад виробництва; - втрата ринків збуту продукції; - збільшення витрат; - зниження показників рентабельності; - дефіцит у фінансуванні; - збільшення кредиторської заборгованості; - надлишковий борг; - незадовільний стан матеріально-технічної бази. 	<ul style="list-style-type: none"> - високий рівень кредиторської заборгованості; - низький рівень рентабельності; - криза неплатежів; - критичний рівень зношеності основних виробничих засобів; - надмірна частка позикового капіталу та висока залежність від кредитних ресурсів.
Середній	<ul style="list-style-type: none"> - зростання дебіторської і кредиторської заборгованості; - значна питома вага непродуктивних витрат; - недостатній рівень освоєння нових видів продукції; - зниження конкурентоспроможності. 	<ul style="list-style-type: none"> - високий рівень дебіторської заборгованості; - скорочення обсягів продажу; - недостатність обігових коштів; - відсутність ресурсозберігаючих технологій; - високий рівень матеріаломісткості та енергомісткості продукції; - низький рівень платоспроможного попиту.
Низький	<ul style="list-style-type: none"> - економічна та політична нестабільність; - недосконалість господарського та податкового законодавства; - посилення міжнародної конкуренції; - зростання залежності діяльності від зовнішнього ринку. 	<ul style="list-style-type: none"> - зниження інноваційної активності; - скорочення обсягів виробництва наукоємної і високотехнологічної продукції; - недостатня адаптація організації підприємств до сучасних ринкових умов; - відсутність державної підтримки; зменшення інвестиційної привабливості; - недостатній рівень внутрішніх та зовнішніх інвестицій.

Джерело: побудовано автором на основі р[18]

Шляхи подолання ризику включають попередження, запобігання і подолання. Розглянемо кожен з цих підходів:

Попередження ризику – полягає в заздалегідь виявленні потенційних загроз і небезпек, а також у прийнятті заходів для запобігання їх виникненню. Цей підхід передбачає активне спостереження, аналіз та оцінку ризиків, щоб

вчасно виявляти їх і приймати необхідні запобіжні заходи. Попередження ризиків спрямоване на зменшення ймовірності виникнення небажаних подій.

Таблиця 2.16

Основні напрями та шляхи подолання банкрутства

	Кризовий рівень		
	<i>Низький</i>	<i>Середній</i>	<i>Високий</i>
Напрями фінансової стабілізації	Зміна фінансової стратегії та прискорення економічного зростання	Відновлення фінансової стійкості з метою попередження кризи	Усунення неплатоспроможності та подолання кризи
Засоби управління ризиками	Превентивні	Обмежуючі	Компенсуючі
	- ухилення або уникнення ризику; - попередження або запобігання ризику; - мінімізація втрат; - передавання контролю над ризиком (трансфер).	- диверсифікація; - лімітування; - хеджування; - здобування додаткової інформації.	- страхування фінансових ризиків; - самострахування (створення запасів та резервів); - прийняття на себе ризику (прибуткові ризику).
Шляхи подолання банкрутства	Попередження	Запобігання	Подолання
	- моніторинг; - діагностика; - система раннього виявлення та реагування; - дискримінаційний аналіз, експертна оцінка, SWOT-аналіз, прогнозування; - стратегічне планування.	- економічна безпека; - контролінг; - антикризове управління; - ризик-менеджмент (управління ризиками); реінжиніринг.	- санація (фінансове оздоровлення); - реорганізація; - реструктуризація; ліквідація.
Заходи фінансового оздоровлення	Стратегічні	Тактичні	Оперативні
	- аналіз поточної фінансової ситуації; - збалансування грошових потоків; - прискорення та підтримка економічного зростання.	- максимально повне використання всіх внутрішніх і зовнішніх механізмів забезпечення фінансової стабілізації; - досягнення фінансової рівноваги на довготривалу перспективу.	- зменшення зобов'язань; - скорочення витрат; - збільшення грошових потоків; - пошук ефективних форм санації.

Джерело: побудовано автором на основі [18]

Запобігання ризику – означає вжиття активних заходів для уникнення або зниження впливу ризикових подій. Цей підхід базується на розробці та впровадженні стратегій та контролюючих механізмів, які зменшують вірогідність виникнення небажаних ситуацій. Запобіжні заходи можуть включати в себе розробку стандартів безпеки, встановлення процедур і правил, навчання персоналу та встановлення моніторингових систем.

Подолання ризику – передбачає прийняття заходів для зменшення наслідків ризикових подій або їх впливу в разі виникнення. Цей підхід застосовується, коли ризик не може бути повністю усунутий або запобіжений. Подолання ризику включає розробку планів невідкладних дій, відновлювальних стратегій і заходів, що допомагають відновити нормальну роботу після виникнення небажаної події. Це може включати резервування ресурсів, використання запасних систем або процесів, та швидке реагування на кризові ситуації.

Заходи фінансового оздоровлення можна розділити на стратегічні, тактичні і оперативні.

Стратегічні заходи – ці заходи спрямовані на розробку довгострокової стратегії фінансового оздоровлення компанії або організації. Вони зазвичай визначаються вищим керівництвом і мають на меті досягнення головних цілей і завдань організації.

Тактичні заходи – тактичні заходи спрямовані на вирішення конкретних фінансових проблем або завдань і часто базуються на стратегічних рішеннях. Вони є кроками, що вживаються для досягнення стратегічних цілей.

Оперативні заходи – ці заходи відносяться до щоденної фінансової діяльності організації. Вони спрямовані на керування фінансовими ресурсами, виконання фінансових операцій і контроль за фінансовим станом компанії.

Отже, напрямом фінансової стабілізації буде зміна фінансової стратегії та прискорення економічного зростання. Засоби управління ризиками – превентивні, такі як ухилення або уникнення ризику; попередження або запобігання ризику; мінімізація втрат; передавання контролю над ризиком

(трансфер). Шляхи подолання банкрутства – попереджувальні, такі як моніторинг; діагностика; система раннього виявлення та реагування; дискримінаційний аналіз, експертна оцінка, SWOT-аналіз, прогнозування; стратегічне планування. Заходи фінансового оздоровлення – стратегічні, такі як аналіз поточної фінансової ситуації; збалансування грошових потоків; прискорення та підтримка економічного зростання.

Для подолання ризику банкрутства та забезпечення фінансової стабільності підприємства ТОВ «lifecell», рекомендується вжити наступні заходи:

1. Оптимізація витрат. Провести ретельний аналіз усіх витрат компанії, виявити можливості зменшення невиправданих витрат, ефективніше управляти запасами та здійснювати контроль над фінансовими потоками. Оцінити і впровадити енергоефективні заходи для зниження витрат на енергопостачання.

2. Диверсифікація послуг. Розширити асортимент послуг, пропонованих підприємством, включаючи нові технологічні рішення і інноваційні продукти. Наприклад, розвивати сегмент мобільного Інтернету, впроваджувати послуги Інтернету речей (IoT) або спеціалізовані послуги для бізнес-сектору.

3. Покращення якості обслуговування. Зосередитися на підвищенні задоволеності клієнтів та їх лояльності шляхом поліпшення якості обслуговування, швидкості реагування на запити та надання інноваційних послуг. Впровадити програму постійного зворотного зв'язку з клієнтами для виявлення їх потреб і пропозицій.

4. Розвиток партнерських відносин. Укладання стратегічних партнерств з іншими компаніями, які можуть доповнювати послуги "lifecell" або розширювати його присутність на ринку. Наприклад, укласти угоди з розробниками контенту або провайдерами послуг хмарного сховища.

5. Інвестиції в мережу та технології. Запровадження новітніх технологій, оновлення та розширення мережі зв'язку для покращення якості послуг і забезпечення задоволення зростаючих потреб клієнтів. Розглянути можливості участі в аукціонах для отримання додаткових радіочастотних ресурсів.

6. Фокус на рентабельних сегментах. Аналізувати ідентифікувати найбільш прибуткові сегменти клієнтів та розвивати спеціальні пропозиції для них. Залучати клієнтів з високою середньою чеком і сприяти збільшенню їх витрат на послуги.

7. Удосконалення маркетингу і продажів. Розробити стратегію маркетингу, спрямовану на збільшення відомості про бренд "lifecell", залучення нових клієнтів і збільшення обсягів продажів. Розширити канали продажу, включаючи онлайн-платформи та партнерські магазини.

8. Фінансове управління. Постійний моніторинг фінансових показників, управління ризиками і вчасне прийняття стратегічних рішень. Розробити більш ефективну систему бюджетування та фінансового прогнозування.

9. Ефективне управління персоналом. Розвивати ініціативи з підвищення мотивації та задоволеності персоналу, підвищувати їх кваліфікацію та створювати стимули для досягнення успіху.

10. Реагування на зміну регуляторного середовища. Слідкувати за змінами в законодавстві та регуляторному середовищі телекомунікаційної галузі, адаптуватися до нових вимог і забезпечувати дотримання правил та нормативів.

Ці стратегічні заходи сприятимуть фінансовому оздоровленню підприємства ТОВ «lifecell» і допоможуть йому запобігти ризику банкрутства, змінити фінансову стратегію та прискорити економічне зростання.

Висновки до розділу 2

У другому розділі сформовано загальну характеристику підприємства ТОВ «lifecell», змодельовано фінансовий ризик підприємства ТОВ «lifecell», сформовано комплекс заходів щодо управління фінансовим ризиком на підприємстві ТОВ «lifecell».

Загальний висновок щодо аналізу фінансового становища ТОВ «lifecell» за період з 2018 по 2022 рік вказує на позитивну динаміку зростання загальної вартості майна та власних коштів, стабільну фінансову стійкість, покращення

рентабельності продаж і капіталу, а також покращення фінансової стійкості та ділової активності.

Однак, є деякі проблеми, які варто врахувати. Недостатній оборотний капітал може вимагати уваги з боку управління підприємством для забезпечення достатніх ресурсів для покриття поточних зобов'язань. Погіршення рентабельності операційної діяльності та діяльності до оподаткування також вказують на проблеми, які потребують уваги та коригування з боку компанії.

Результати діагностики фінансово-економічного стану досліджуваного підприємства за наведеними методиками має суперечливі узагальнені дані. Хоча загалом розрахунки засвідчили, що загроза фінансової кризи для підприємства ТОВ «lifecell» на початок 2023 року існує. Основною проблемою застосування та перевірки зарубіжних і вітчизняних моделей на практиці є проблема відсутності офіційної інформації про банкрутство підприємства, яка могла б підтвердити чи спростувати достовірність моделей.

Розроблено захисні та наступальні заходи зменшення ризику банкрутства в підприємству ТОВ «lifecell». Захисні допоможуть зменшити ризик банкрутства, зберегти стійкість та забезпечити можливості для подальшого розвитку. Наступальні допоможуть ТОВ «lifecell» зменшити ризик банкрутства та стимулювати його розвиток.

Розроблено стратегічні заходи, які сприятимуть фінансовому оздоровленню підприємства ТОВ «lifecell» і допоможуть йому запобігти ризику банкрутства, змінити фінансову стратегію та прискорити економічне зростання.

Такі як: оптимізація витрат, диверсифікація послуг, покращення якості обслуговування, розвиток партнерських відносин. інвестиції в мережу та технології, фокус на рентабельних сегментах, удосконалення маркетингу і продажів. фінансове управління, ефективне управління персоналом, реагування на зміну регуляторного середовища.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження у кваліфікаційній роботі було проаналізовано теоретичні відомості фінансового ризику та надано практичні рекомендації задля вдосконалення управлінської діяльності щодо фінансових ризиків ТОВ «lifecell».

В ході роботи розроблено систему управління економічними ризиками на основі результатів фінансово–економічного аналізу діяльності та узагальнення досвіду щодо управління ризиками фінансової діяльності підприємства шляхом проведення його діагностики та надання пропозицій для підвищення ефективності його роботи.

Представлено сутність фінансових ризиків та їх складові. Фінансові ризики – це можливість виникнення небажаних наслідків або збитків в результаті невизначеності або зміни у фінансовому середовищі. Вони виникають через небезпеку фінансових втрат, що можуть бути пов'язані з різними факторами, такими як зміна ринкових цін, процентних ставок, валютних курсів, рівня інфляції, політичних подій, кредитної репутації тощо.

Визначено та описано види фінансових ризиків на підприємстві. Фінансові ризики підприємства поділяються на довгострокові та короткострокові ризики, систематичні та несистематичні, глобальні та локальні. Визначено фактори, що впливають на рівень фінансових ризиків на підприємстві – зовнішні та внутрішні.

Виявлено зв'язок між фінансовими ризиками та фінансовими показниками підприємства. Загалом, фінансові ризики мають потенціал негативно впливати на різні аспекти фінансової продуктивності підприємства. Це підкреслює важливість ефективного управління ризиками та прийняття заходів для зменшення їх впливу на показники підприємства.

Розглянуто взаємозв'язок між неплатоспроможністю та банкрутством. Ризик неплатоспроможності та банкрутство мають потенціал суттєво підірвати

ефективність роботи підприємства, порушити його фінансову стабільність, спричинити втрату ресурсів, втрату репутації та мати негативні соціальні наслідки.

У роботі сформовано загальну характеристику підприємства ТОВ «lifecell»; змодельовано фінансовий ризик підприємства ТОВ «lifecell»; сформовано управління фінансовим ризиком на підприємстві ТОВ «lifecell».

Аналіз фінансового становища ТОВ «lifecell» за період з 2018 по 2022 рік вказує на позитивну динаміку зростання загальної вартості майна та власних коштів, стабільну фінансову стійкість, покращення рентабельності продаж і капіталу, а також покращення фінансової стійкості та ділової активності.

Однак, є деякі проблеми, які варто врахувати. Недостатній оборотний капітал може вимагати уваги з боку управління підприємством для забезпечення достатніх ресурсів для покриття поточних зобов'язань. Погіршення рентабельності операційної діяльності та діяльності до оподаткування також вказують на проблеми, які потребують уваги та коригування з боку компанії.

Загалом, компанія «lifecell» показує позитивні тенденції у багатьох аспектах своєї діяльності, але існують деякі аспекти, які потребують поліпшення. Рекомендується провести детальний аналіз інших фінансових показників та контексту діяльності підприємства для отримання більш об'єктивного уявлення про його фінансове становище та прийняття відповідних заходів для покращення ефективності та стійкості компанії.

Використання моделей діагностики ймовірності банкрутства дає можливість за обмеженою кількістю показників оперативно отримати дані про фінансовий стан підприємства й вчасно попередити загрозу кризового стану. Але вони не вказують на причину, які з факторів вплинули на зміну рівня фінансової стійкості; а також не надають інформацію щодо подальшого розвитку підприємства.

Результати моделювання ризику банкрутства досліджуваного підприємства за наведеними методиками має суперечливі узагальнені дані. Хоча загалом розрахунки засвідчили, що загроза фінансової кризи для підприємства

ТОВ «lifecell» на початок 2023 року існує. Основною проблемою застосування та перевірки зарубіжних і вітчизняних моделей на практиці є проблема відсутності офіційної інформації про банкрутство підприємства, яка могла б підтвердити чи спростувати достовірність моделей.

Розроблено захисні та наступальні заходи зменшення ризику банкрутства в компанії ТОВ «lifecell». Захисні допоможуть зменшити ризик банкрутства, зберегти стійкість та забезпечити можливості для подальшого розвитку. Наступальні допоможуть ТОВ «lifecell» зменшити ризик банкрутства та стимулювати його розвиток.

Розроблено стратегічні заходи, які сприятимуть фінансовому оздоровленню підприємства ТОВ «lifecell» і допоможуть йому запобігти ризику банкрутства, змінити фінансову стратегію та прискорити економічне зростання.

Такі як: оптимізація витрат, диверсифікація послуг, покращення якості обслуговування, розвиток партнерських відносин. інвестиції в мережу та технології, фокус на рентабельних сегментах, удосконалення маркетингу і продажів. фінансове управління, ефективне управління персоналом, реагування на зміну регуляторного середовища. З них можна виділити оптимізацію витрат – цей захід передбачає ретельний аналіз усіх витрат компанії з метою виявлення невиправданих витрат і можливостей зменшення них, покращення якості обслуговування – цей захід спрямований на підвищення задоволеності клієнтів та їх лояльності шляхом поліпшення якості обслуговування, та інвестиції в мережу та технології – цей захід включає запровадження новітніх технологій, оновлення та розширення мережі зв'язку з метою покращення якості послуг та задоволення зростаючих потреб клієнтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
2. Вітлінський В. В. Економічний ризик: ігрові моделі: Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2002. 384 с.
3. Останкова Л.А. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками. Навчальний посібник. / Л.А. Останкова, Н.Ю. Шевченко. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 256 с.
4. Конспект лекцій з дисципліни «Моделювання ризиків в економіці та бізнесі» для студентів спеціальності 8.03050201 та 7. 03050201 “Економічна кібернетика” всіх форм навчання / Укл. С. В. Гринчуцька – Тернопіль, ТНТУ імені І. Пулюя, 2014. 88с. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/22559/5/2014-ModRyz-KonspLeks.pdf>
5. Артими-Дрогомирецька З. Б. Економічний ризик: Навчальний посібник. / З. Б. Артими-Дрогомирецька. - К.: Центр учбової літератури, 2013.- 316с
6. Останкова Л. А., Шевченко Н. Ю. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками. Навч. посіб. К.:Центр учбової літератури, 2011. 256 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Ostankova_Larysa/Analiz_modeliuvannia_ta_upravlinnia_ekonomichnomy_ryzykamy.pdf?PHPSESSID=t1829rp3m5j35cf7vp0htfush1
7. Кондратенко Н. О. Фінансовий аналіз : конспект лекцій для студентів бакалавріату усіх форм навчання спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування / Н. О. Кондратенко, К. О. Великих; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. Бекетова, 2020. – 166 с.
8. Отенко І. П. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. Ф. Азаренков, Г. А. Іващенко. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 156 с.
9. Диба М.І. Суть та види фінансових ризиків у системі ризик-менеджменту підприємства / М.І. Диба // Вісник національного університету

“Львівська політехніка”. Серія. «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – 2008. – № 635. – С. 22–28.

10. Добринь С. В. Управління фінансовими ризиками підприємства / С. В. Добринь // Ефективна економіка № 5, 2015. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4073>

11. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент : підручник / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 520 с

12. Шклярчук С. Г. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. / С. Г. Шклярчук. — Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. — 494 с

13. Хринюк О. С. Моделі розрахунку ймовірності банкрутства як метод оцінки фінансового потенціалу підприємства. / С. Г Шклярчук // Ефективна економіка № 2, 2018. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2018/46.pdf

14. Левченко М. О. Фактори визначення внутрішнього та зовнішнього ризиків діяльності підприємства. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_5_1/166-169.pdf

15. Бланк И.А. Управление финансовыми ресурсами / И.А. Бланк. – М. : Омега-Л, 2011. – 768 с

16. Ніколов О. П. Аналіз ймовірності ризику банкрутства підприємства. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/286-287/pdf/112-118.pdf>

17. Грабовецький Б. Є. Планування та економічної прогнозування : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2013. 66і с.

18. Троц І. В. Напрями та шляхи подолання банкрутства машинобудівних підприємств хмельниччини відповідно до їх кризового рівня. URL: <http://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/view/578>

19. Вітлінський В. В. Аналіз, оцінка і моделювання економічного ризику. К. : Деміур, 1996. 212 с.

20. Донець Л. І Економічні ризики та методи їх вимірювання : навч. посіб. К : Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.

21. Сабадаш В. В., Коваленко Є. В. Діагностика кризового стану та загрози банкрутства промислового підприємства: порівняльні оцінки. Механізм

регулювання економіки. Роз. 3 Економіка підприємства та організація виробництва. 2019. № 2. С. 126-132

22. Місько Г. А. Діагностика ймовірності банкрутства як засіб фінансовоекономічної безпеки підприємства. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Всеукр. асоціація молодих науковців. Науки: економіка, політологія, історія. 2018. № 26 (205). С. 166-173

23. Дерменджі Д.Ф. Визначення сутності фінансових ризиків та основних методів їх оцінки в умовах нестабільної ринкової економіки. Приорноморські економічні студії. 2018. Вип. 25. С. 71-74

24. Отенко І. П. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. Ф. Азаренков, Г. А. Іващенко. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 156 с.

25. Кондратенко Н. О. Фінансовий аналіз : конспект лекцій для студентів бакалавріату усіх форм навчання спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування / Н. О. Кондратенко, К. О. Великих; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. Бекетова, 2020. – 166 с.

26. Фінансова звітність підприємства ТОВ «lifecell» URL: https://www.lifecell.ua/uk/pro_lifecell/finansovi-ta-operacijni-dani/riczni-zviti/

27. Altman E.I. Predicting financial distress of companies: revisiting the z-score and Zeta models [Електронний ресурс]. – 2000. – Режим доступу: <http://pages.stern.nyu.edu/~ealtman/Zscores.pdf>

28. Актуальні проблеми науково-промислового комплексу регіонів. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 18-24 квітня 2017 р., м. Рубіжне / Ілляшенко О. В., Рубан Е. В. - Харків: Мачулін, 2017. - 448 с. URL: https://kriwulia.files.wordpress.com/2014/10/conficht_2017.pdf

29. Agarwal V. Twenty-Five Years of the Taffler Z-Score Model: Does It Really Have Predictive Ability? [Електронний ресурс] / V. Agarwal, R. Taffler // Accounting and Business Research. – 2007. – № 37. – Режим доступу: www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00014788.2007.9663313.

30. Pakdaman H. Investigating the Ability of Altman and Springate and Zmijewski and Grover Bankruptcy Prediction Models in Tehran Stock Exchange

[Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу: <https://www.revistaespacios.com/a18v39n14/a18v39n14p33.pdf>.

31. Універсальна дискримінантна модель [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0_%D0%BD%D1%82%D0%BD%D0%B0_%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%8C

32. Матвійчук А.В. Моделювання та аналіз економічних систем на підґрунті теорії нечіткої логіки: автореф. дис. д-ра екон. наук: спец. 08.00.11 «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці» / А.В. Матвійчук. – К., 2007. – 33 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А

Баланс – Актив

Актив	Код рядка	2018	2019	2020	2021	2022
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи	1000	7 779 186	7 238 164	6 882 242	6 308 584	5 772 289
первісна вартість	1001	10 026 072	10 153 294	10 300 234	10 495 170	10 617 971
накопичена амортизація	1002	-2 246 886	-2 915 130	-3 417 992	-4 186 586	-4 845 682
Незавершені капітальні інвестиції	1005	443 915	262 353	938 976	455 828	394 184
Основні засоби	1010	5 307 856	5 092 513	5 088 756	6 464 461	6 373 403
первісна вартість	1011	13 279 323	13 976 552	14 395 781	16 918 491	18 257 475
знос	1012	-7 971 467	-8 884 039	-9 307 025	-10 454 030	-11 884 072
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0	0	0	0
первісна вартість	1016	0	0	0	0	0
знос	1017	0	0	0	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:						
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	28 000	28 000	28 000	28 000	45 000
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	2 581 704	2 440 507	2 224 672
Гудвіл	1050	0	0	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	61 152	58 608	64 617	85 899	158 283
Усього за розділом I	1095	13 620 109	12 679 638	15 584 295	15 783 279	14 967 831

Продовження таблиці А

II. Оборотні активи						
Запаси	1100	24 891	18 186	18 025	22 607	69 717
Виробничі запаси	1101	10 500	8 470	9 552	14 696	19 826
Незавершене виробництво	1102	0	0	0	0	0
Готова продукція	1103	0	0	0	0	0
Товари	1104	14 391	9 716	8 473	7 911	49 891
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	121 652	126 732	172 473	210 971	553 755
Дебіторська заборгованість за розрахунками:						
за виданими авансами	1130	49 016	57 576	42 396	65 179	84 686
з бюджетом	1135	44 382	45 003	30 916	4 716	2 738
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0	0	0
з нарахованих доходів	1140	1 718	1 001	1 176	3 866	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	84 954	65 446	41 705	21 906	14 253
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	648 900	0	1 464 178
Гроші та їх еквіваленти	1165	350 946	436 776	109 952	1 357 685	1 745 813
Готівка	1166	2	1	1	1	0
Рахунки в банках	1167	350 944	436 775	109 951	1 357 684	1 745 813
Витрати майбутніх періодів	1170	1 897	2 092	0	10	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0	0	0
у тому числі в:						
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	52 700	44 405	19 551	18 810	28 018
Усього за розділом II	1195	732 156	797 217	1 085 094	1 701 884	3 963 158
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0	0	0
Баланс	1300	14 352 265	13 476 855	16 669 389	17 485 163	18 930 989

Додаток Б

Таблиця Б

Баланс – Пасив

Пасив	Код рядка	2018	2019	2020	2021	2022
I. Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	12 031 545	12 031 545	12 711 849	12 711 849	12 711 849
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0	0	0	0
Додатковий капітал	1410	9 192 796	9 952 937	9 952 937	9 952 937	9 952 937
Емісійний дохід	1411	0	0	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0	0	0
Резервний капітал	1415	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-16 446 513	-17 580 664	-14 992 002	-14 381 147	-13 408 878
Неоплачений капітал	1425	-135 598	0	0	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0	0	0	0
Інші резерви	1435	0	0	0	0	0
Усього за розділом I	1495	4 642 230	4 403 818	7 672 784	8 283 639	9 255 908
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	0	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	1 297 487	2 019 690	764 150
Інші довгострокові зобов'язання	1515	2 242 691	1 900 615	1 892 068	1 913 705	1 793 024
Довгострокові забезпечення	1520	138 446	258 672	325 163	388 181	467 339
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0	0	0
Страхові резерви	1530	0	0	0	0	0
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0	0	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0	0	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0	0	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0	0	0
Усього за розділом II	1595	2 381 137	2 159 287	3 514 718	4 321 576	3 024 513

Продовження таблиці Б

III. Поточні зобов'язання і забезпечення						
Короткострокові кредити банків	1600	4 950 165	4 269 237	2 608 156	1 640 925	2 928 609
Векселі видані	1605	0	0	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:						
довгостроковими зобов'язаннями	1610	335 912	489 527	372 024	1 420 793	1 611 578
товари, роботи, послуги	1615	1 596 739	1 653 285	1 984 220	1 189 272	1 349 427
розрахунками з бюджетом	1620	46 415	34 920	49	8 785	48 583
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0	0	0	0
розрахунками зі страхування	1625	0	0	0	0	0
розрахунками з оплати праці	1630	0	0	0	0	0
одержаними авансами	1635	4 815	13 300	29 985	38 817	21 006
розрахунками з учасниками із внутрішніх розрахунків	1640	0	0	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	113 200	142 033	146 332	156 695	195 240
Доходи майбутніх періодів	1665	272 320	299 275	326 634	403 314	486 849
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	9 332	12 173	14 487	21 347	9 276
Усього за розділом III	1695	7 328 898	6 913 750	5 481 887	4 879 948	6 650 568
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0	0	0
Баланс	1900	14 352 265	13 476 855	16 669 389	17 485 163	18 930 989

Додаток В

Таблиця В

Звіт про фінансові результати

I. Фінансові результати						
Стаття	Код рядка	2018	2019	2020	2021	2022
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5 268 521	5 983 804	6 835 816	8 482 687	9 411 748
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0	0	0	0
Премій підписані, валова сума	2011	0	0	0	0	0
Премій, передані у перестраховання	2012	0	0	0	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0	0	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0	0	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-4 326 296	-4 648 675	-5 076 862	-5 749 336	-6 287 636
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0	0	0	0
Валовий:						
прибуток	2090	942 225	1 335 129	1 758 954	2 733 351	3 124 112
збиток	2095	0	0	0	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0	0	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0	0	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0	0	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0	0	0	0
Інші операційні доходи	2120	0	0	0	0	0
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0	0	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0	0	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0	0	0	0

Продовження таблиці В

Адміністративні витрати	2130	-264 720	-266 184	-264 563	-283 242	-314 356
Витрати на збут	2150	-578 283	-675 151	-713 096	-840 227	-856 033
Інші операційні витрати	2180	-18 240	-13 866	-11 097	-14 891	-61 649
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0	0	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0	0	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:						
прибуток	2190	80 982	379 928	770 198	1 594 991	1 892 074
збиток	2195	0	0	0	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0	0	0	0
Інші фінансові доходи	2220	505 923	23 752	80 133	41 967	276 284
Інші доходи	2240	34 614	10 525	62 415	18 421	45 677
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0	0	0	0
Фінансові витрати	2250	-1 192 993	-1 515 316	-852 602	-875 640	-926 119
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0	0	0
Інші витрати	2270	-36 942	-33 040	-53 186	-27 687	-99 812
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0	0	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:						
прибуток	2290	0	0	6 958	752 052	1 188 104
збиток	2295	-608 416	-1 134 151	0	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	0	0	2 581 704	-141 197	-215 835
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0	0	0	0
Чистий фінансовий результат:						
прибуток	2350	0	0	2 588 662	610 855	972 269
збиток	2355	-608 416	-1 134 151	0	0	0

Продовження таблиці В

II. Сукупний дохід						
Стаття	Код рядка	2018	2019	2020	2021	2022
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0	0	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0	0	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0	0	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0	0	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0	0	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0	0	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0	0	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0	0	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-608 416	-1 134 151	2 588 662	610 855	972 269
III. Елементи операційних витрат						
Стаття	Код рядка	2018	2019	2020	2021	2022
Матеріальні затрати	2500	121 278	98 091	91 908	114 257	138 171
Витрати на оплату праці	2505	364 060	421 419	481 799	500 052	573 858
Відрахування на соціальні заходи	2510	42 605	53 728	65 791	73 732	86 204
Амортизація	2515	2 667 842	2 862 980	2 860 691	3 156 246	3 554 437
Інші операційні витрати	2520	1 991 754	2 167 658	2 565 429	3 043 409	3 167 004
Разом	2550	5 187 539	5 603 876	6 065 618	6 887 696	7 519 674
IV. Розрахунок показників прибутковості акцій						
Стаття	Код рядка	2018	2019	2020	2021	2022
Середньорічна кількість простих акцій	2600	0	0	0	0	0
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0	0	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0	0	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0	0	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0	0	0	0